ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΝ
ΠΡΟΝΟΙᾼ
ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΜΕΛΕΤΙΟΥ

ΕΤΟΣ Θ'. ΤΟΜΟΣ Ι'.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 9 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1919. ΑΡΙΘ. 216

Η ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΣ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ
ΕΝ ΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΙ

Ἡ τάσις ἐπιστημονικῶν τινων κύκλων τοῦ νὰ ἐπιδιωχθῇ ὁ περιορισμὸς τῆς διδασκαλίας τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων ἐν τοῖς ἡμετέροις σχολείοις διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ πάντως βραδύτερόν ἡ πλήρης αὐτῶν ἀπάλειψις ἀπὸ τῶν ἐκπαιδευτικῶν προγραμμάτων, ἀναγκάζει ἡμᾶς νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ θέμα τοῦτο. Διότι τὸ ζήτημα δὲν ἐνέχει θεωρητικόν τι ἁπλῶς ἐνδιαφέρον, ἀλλὰ σχετίζεται πρὸς αὐτὴν τὴν πραγματικὴν ζωήν, εἶνε ζήτημα διαπλάσεως χαρακτήρων καὶ ψυχῶν, ζήτημα οὐχὶ μόνον πνευματικῆς μορφώσεως, ἀλλὰ καί, πρὸ παντός, συνολικοῦ καταρτισμοῦ καὶ παρασκευῆς τῶν Ἑλλήνων τοῦ μέλλοντος.

Ὀρθοῦται λοιπὸν ἐνώπιον ἡμῶν τὸ ζήτημα ὡς ἑξῆς: ἂν καὶ κατὰ πόσον ὁ κύκλος τῶν ἐν τοῖς παιδαγωγικοῖς σχολείοις παρεχομένων θρησκευτικῶν γνώσεων καὶ παραστάσεων ἐξυπηρετῇ ἢ δὲν ἐξυπηρετῇ, ἀντιμάχεται ἢ οὒ πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἀγωγῆς. Καὶ εἶνε εὐνόητον, ὅτι ἐκ τῶν ἀναλόγων πορισμάτων θὰ δοθῇ καὶ ἀνάλογος ἠγγυημένη ἐκτίμησις τῆς θέσεως τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς καθόλου ἐκπαιδεύσεως καὶ κανονιστικὴ τῆς τύχης αὐτῶν.

Ἐν πρώτοις δὲν θὰ ἦτο ἄσκοπον νὰ σημειωθῇ τὸ ὕψος καὶ ἡ ἀξία

αὐτοῦ τούτου τοῦ ἀντικειμένου τῆς θρησκευτικῆς σχολικῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἡ θρησκευτικὴ διδασκαλία θέτει εἰς σχέσιν τὴν διάνοιαν τοῦ τροφίμου πρὸς ὅ,τι ὑψηλὸν καὶ ὅ,τι ἁγνόν. Ἐπιδιώκει νὰ κατευθύνῃ τὸν νοῦν του εἰς τὸ Ὑπέρτατον Ὄν, τὸ ὁποῖον ἤδη ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἐμφύτως ἀναζητῇ ὁ παῖς, ὁ ἄνθρωπος οὗτος τῆς αὔριον. Ποῖος δὲν ἔσχε πεῖραν τῆς παιδικῆς φιλοσοφίας; Ὁ μικρὸς παῖς μεταπηδᾷ ἀπὸ ἐρωτήσεως εἰς ἐρώτησιν: τί εἶναι τοῦτο; τί εἶνε ἐκεῖνο; *ποῖος τὸ ἔκαμε;*

Ἡ θρησκευτικὴ ἐκπαίδευσις, ἀσχολουμένη περὶ τοῦ Θείου καὶ τῶν Θείων πραγμάτων, πληροῖ οὕτω φυσικὴν πνευματικὴν ἀνάγκην τῶν τροφίμων καὶ ἀνταποκρίνεται καὶ ἱκανοποιεῖ πληρέστατα αὐτήν. Ἄνευ τῆς συνδρομῆς της ἡ καθόλου πνευματικὴ ἐκπαίδευσις καὶ ἀγωγὴ θὰ ἦτο κολοβή, ἀνάπηρος καὶ ἑτεροσκελής, θὰ ἦτο οἰκοδομὴ ἄνευ ἐπιστεγάσματος.

Καὶ ἂν ἀκόμη ἡ ἰδέα τῆς Θεότητος ἦτο ἄγνωστος, ὁ μεγαλύτερος εὐεργέτης τῆς ἀνθρωπότητος θὰ ἦτο ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ τὴν ἀνεκάλυπτεν. Ἡ ἰδέα αὕτη, καὶ μόνον ὡς τὸ μοναδικὸν συγκεντρωτικὸν καὶ ἑνωτικὸν στοιχεῖον πάσης ἐννοίας καὶ γνώσεως ἐν τῇ συνειδήσει ἡμῶν, εἶνε ἀξίας ἀνυπολογίστου, καί, συνεπῶς τὰ θρησκευτικὰ μαθήματα προσλαμβάνουσιν ἐξαιρετικὴν σπουδαιότητα.

Τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα εἶνε ἡ ζωηροτέρα γραμμὴ ἐν τῇ συνθέσει τῆς ἀνθρωπίνης ὑποστάσεως. Ἡ ἱστορία καὶ ἡ πεῖρα εἶναι ἀψευδέστατοι μάρτυρες τοῦ ἰσχυρισμοῦ ἡμῶν τούτου. Ἡ Ποίησις, αἱ Τέχναι καὶ αἱ Ἐπιστῆμαι ἀποπνέουσιν ἁγνὸν θρησκευτικὸν συναίσθημα. Ὁ Ἑρμῆς τοῦ Πραξιτέλους, ἡ Ἀθηνᾶ τοῦ Φειδίου, τόσα καὶ τόσα ἔργα τῆς παλαιᾶς ἀκμῆς τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος καὶ τῆς ἐποχῆς τῆς Ἀναγεννήσεως, εἶναι πτερυγίσματα πτήσεων διανοιῶν θεοφρόνων. Μήπως αὐτὴ αὕτη ἡ Ἐπιστήμη, ἡ ὑγιὴς Ἐπιστήμη, δὲν εἶνε ἡ ἁγνοτάτη καὶ διαυγεστάτη ἔκφρασις τῆς θρησκείας, ἡ ὑψηλοτάτη βαθμὶς τῆς εὐλαβείας; Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀριθμήσωμεν ἐνταῦθα τὰ τετιμημένα ὀνόματα εὐλαβεστάτων κορυφαίων ἐργατῶν καὶ φωστήρων τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν.

Ἂς μελετηθῇ ἡ ἱστορία τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς καὶ θὰ φανῇ, ὅτι καὶ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο κινητήριος καὶ χειραγωγὸς δύναμις ἦτο ἡ εὐλάβεια τοῦ ἀτρομήτου Κολόμβου.

Δὲν ζητοῦμεν λοιπὸν τὸν ἐκφυλισμὸν τῆς ἀνθρωπίνης ὑποστάσεως,

ιν παρουσιαζώμεθα ἀξιοῦντες τὴν κατάργησιν τῶν Θρησκευτικῶν μαμάτων ἐν τῇ Ἐκπαιδεύσει; Ἡ ἰδέα τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁ πολικὸς ἀστὴρ τῷ καλῶς ἐννοουμένῳ ἀνθρωπίνῳ βίῳ, τῷ ἀξίῳ τοῦ ὀνόματος τούτου. νεπῶς τὰ Θρησκευτικὰ μαθήματα, τὰ ὁποῖα προσανατολίζουσιν ᾶς εἰς τὸν εὐεργετικὸν τοῦτον ἀστέρα, οὐ μόνον δὲν δύνανται νὰ ἦνε ιάφορα, ἀλλ᾽ ἀπ᾽ ἐναντίας καὶ πολλῆς μάλιστα προσοχῆς ἄξια.

Ἀλλ᾽ ἂς ἔλθωμεν ἐγγύτερον πρὸς τὸ θέμα. Ποῖος εἶναι ὁ σκοπὸς ς ἀγωγῆς; Βεβαίως ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ δὲν ἔχομεν νὰ συμβουλευμεν οὔτε τὸν κ. Γκίνην, οὔτε τοὺς συγκροτοῦντας τὸν Μαθηματιν σύνδεσμον ὡς παντελῶς ἀναρμοδίους. Διότι ὁ λόγος ἀνήκει εἰς ὺς εἰδικοὺς παιδαγωγικούς. Καὶ οἱ παιδαγωγικοὶ οὗτοι, κατόπιν μαοχρονίου καὶ κοπιώδους βεβαίως καὶ βαθυτάτης ψυχολογικῆς διονυσεως τῶν πραγμάτων, διατυποῦσι τὸν σκοπὸν τῆς ἀγωγῆς ὡς ἕπεται: *ἀγωγὴ ὀφείλει νὰ μορφώσῃ παρὰ τοῖς τροφίμοις θρησκευτικὸν-ἠθικὸν ρακτῆρα.* Τὰ δὲ σχολεῖα τότε μόνον εἶνε *παιδαγωγοῦντα*, ὅταν σκος αὐτῶν ἦνε ἡ διάπλασις τῶν χαρακτήρων ὡς τοιούτων. Συνεπῶς, οἱ ηγούμενοι εἴτε τὴν κατάργησιν, εἴνε τὸν περιορισμὸν τῆς θρησκευτις ἐκπαιδεύσεως φωρῶνται ἄμοιροι τῆς ἐννοίας καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ωγῆς. Ἀσυναισθήτως ἢ καὶ συνειδητῶς, νομίζοντες ὅτι ἡ ἰδεολοι των θίγει τὴν ἀξίαν τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων, οὐδὲν ἄλλο άττουσιν ἢ ζητοῦσιν αὐτὸ τοῦτο νὰ καταστρέψωσι τὸ ἔργον τῆς ἀγως καὶ νὰ στραγγαλίσωσι τὸν χαρακτῆρα τοῦ παιδαγωγοῦντος σχοου, διότι σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς οὐδέποτε δύναται νὰ τεθῇ ὅ,τι αὐτοὶ οοῦσιν ὡς πνευματικὴν ἀγωγήν, ἐπιστημονικόν τινα δῆλα δὴ καοτισμόν, ἀμέτοχον πάσης θρησκευτικῆς, συνεπῶς καὶ γνησίας ἠθικῆς ηρείας.

Βεβαίως ὁ παιδαγωγὸς δὲν πρέπει νὰ ἀποβλέπῃ εἰς μόνην τὴν μόρφω*ἀγαθῆς βουλήσεως κατὰ Χριστόν*, ἀλλὰ τοὐναντίον καὶ εἰς τὴν ἀνάιξιν τοῦ νοῦ, τῆς κρίσεως, τῆς μνήμης, τῆς φαντασίας καὶ εἰς τὴν όκτησιν ἀφθόνων γνώσεων καὶ *δεξιοτήτων*, καθ᾽ ὅσον πᾶσα δήποτε ξις καὶ ἐνέργεια ἐν τῷ κόσμῳ, κατ᾽ ἀκολουθίαν δὲ καὶ ἡ ἠθική, ιδέεται πρὸς πνευματικὰς δεξιότητας, πρὸς τὸ εἰδέναι καὶ τὸ δύναιι. Ὅσῳ ἐντελεστέρα εἶναι ἡ πνευματικὴ μόρφωσις, ἡ στηριζομένη ὸ παντὸς ἐπὶ τῆς ἐπιστημονικῆς σχολικῆς μορφώσεως, τόσῳ περισσόαι εὐκαιρίαι θὰ εὑρίσκωνται νὰ ἀποδείξῃ τις δι᾽ ἔργων τὴν ἠθικὴν

αὐτοῦ βούλησιν. Ὁμοίως ἀπαραίτητος εἶναι καὶ ἡ φυσικὴ λεγο ἀγωγή.

Ἡ ἀνάπτυξις ὅμως τῶν πνευματικῶν καὶ σωματικῶν δεξιοτήτω οἱ παιδαγωγικοὶ ἀποφαίνονται, εἶναι *μόνον μέσον* πρὸς ἐπιτυχίαν λοτέρου παιδαγωγικοῦ σκοποῦ, τῆς μορφώσεως τοῦ θρησκευτικοῦ κοῦ χαρακτῆρος.

Αὗται εἶναι αἱ ἀρχαὶ τῆς παιδαγωγικῆς. Ἐξ ὅσων δ' εἴπομεν τοῦδε καθίσταται φανερόν, ὅτι τὸ ἀπασχολοῦν ἡμᾶς ζήτημα λαμ πλέον τὸν ἀκόλουθον τύπον: *δύναται νὰ νοηθῇ ἀγωγή, δύνατ νοηθῇ ἐκπαίδευσις παιδαγωγοῦσα ἄνευ θρησκευτικῶν μαθημάτων* ἀπάντησις ἤδη ἐδόθη διὰ τῶν μέχρι τοῦδε συντόμως λεχθέντων.

Καὶ τοῦτο ὅμως δὲν θεωροῦμεν ἀρκετὸν δι' ἡμᾶς. Ἐνδιαφερό ἀμεσώτερον διὰ τὴν ἰδικήν μας, τὴν Ἑλληνικήν, ἐκπαίδευσιν, ἀπ τητον κρίνομεν νὰ ἐξετασθῇ ἡ συγγενεστέρα πρὸς ἡμᾶς ὄψις τοῦ ζ ματος, ἡ ὁποία δύναται νὰ διατυπωθῇ οὕτω: ποία ἡ σχέσις τῆς σκευτικῆς ἐκπαιδεύσεως πρὸς τὴν *καθ' ἡμᾶς* ἀγωγήν, ὡς Ἑλλ ἀφ' ἑνός, ὡς ὀρθοδόξων χριστιανῶν ἀφ' ἑτέρου.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΠΟΣΤΟΛΟΝ
ΤΗΣ ΙΑ΄ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΟΥ ΜΑΤΘΑΙΟΥ

[11 Αὐγούστου]

Διὰ νὰ εἰσέλθωμεν ἀκριβῶς εἰς τὸ νόημα της ἀποστολικῆς τ περικοπῆς εἶνε ἀνάγκη νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν μας ποῖος λόγος ὑ ρευσεν εἰς τὸν Ἀπόστολον Παῦλον νὰ γράψῃ ὅ,τι ἀναφέρεται εἰς

Καὶ πάλιν ἀποτείνεται πρὸς τοὺς ἀγαπητούς του Κορινθίου ὅπως εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς γίνεται ἀντιληπτόν, μὲ τὰ ἀλλεπάλληλα ἐ ματά του φανερώνει, ὅτι μία ψυχικὴ ταραχὴ τὸν ἔχει καταλά ἀποδεικτικός του τόνος εἶναι ἐπίσης τόσον ἐκφραστικός, ὥστε ἡ στολικὴ αὐτὴ περικοπὴ λαμβάνει χαρακτῆρα αὐτὸ τοῦτο ἀπολ Ἀσφαλῶς κάποιο σοβαρὸν ζήτημα ἀπησχόλει τὸν μακάριον Παῦλ

Ποῖον νὰ ἦτο τὸ ζήτημα τοῦτο; Ἦτο τὸ ἑξῆς, ἀγαπητοί, συνάγεται ἐκ τῆς ὅλης ἐπιστολῆς πρὸς τοὺς Κορινθίους, τῆς ὁπ ἀπόσπασμα εἶναι ἡ σημερινὴ περικοπή: ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐ

ν εἰς τὸν βίον του μίαν τακτικήν: *νὰ ἀπέχῃ ἀπὸ κάθε πρᾶγμα, ἔστω ὶ ἐπιτετραμμένον*, τὸ ὁποῖον ὅμως θὰ ἠδύνατο νὰ προκαλέσῃ εὔλογον ανδαλισμὸν τῆς συνειδήσεως τοῦ πλησίον. Τὴν ἀρχήν του ταύτην ρουσιάσθη κατάλληλος τόπος νὰ τὴν γράψῃ μέσα εἰς τὴν ἐπιστολὴν ὸς τοὺς Κορινθίους του· *«εἰ βρῶμα σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν μου οὐ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω»*.

Ὁ μεγάλος ὅμως ζῆλος, ὁ ἰδανικὸς ἐνθουσιασμός, μὲ τὸν ὁποῖον ὁ ϳμουργὸς ἐκεῖνος τοῦ Χριστιανισμοῦ κήρυξ ἐφρόντιζε διὰ τὴν διάδο-ν του, εἶχον ἐξεγείρῃ πολλοὺς ἐναντίον του· μέχρι τοιούτου μάλιστα θμοῦ, ὥστε ἐνῷ ὅ,τι οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι ἔκαμναν παρήρχετο ἀπαρα-ρητον, ἂν τυχὸν τὸ ἔκαμνεν ἢ τὸ ἔλεγεν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ἦτο ύνατον νὰ μὴ προκαλέσῃ θόρυβον ἐναντίον του.

Τὸ συκοφαντικὸν τοῦτο ῥεῦμα τὸ ἐγνώριζεν ὁ Ἀπόστολος· καὶ ειδὴ ἦτο βέβαιος, ὅτι ἡ ἀρχή, τὴν ὁποίαν, ὡς εἴπαμεν, ἐφήρμοζεν εἰς ν βίον του δὲν θὰ ἔμενεν ἀσχολίαστος καὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς μὴ ὡρί-υς ἀκόμη εἰς τὴν πίστιν Κορινθίους, προλαμβάνει νὰ δώσῃ καὶ ἀπο-κτικὰς ἐξηγήσεις ἢ μᾶλλον νὰ βεβαιώσῃ, ὅτι πραγματικῶς ἐν τῷ ο του ἐφήρμοσε καὶ ἐφαρμόζει αὐτὴν τὴν ἀρχὴν καὶ ἔχει τὸ θάρρος δηλώσῃ τοῦτο μετὰ παρρησίας.

Τὰς ἀποδείξεις λοιπὸν καὶ τὴν βεβαίωσιν ταύτην περιλαμβάνει ἡ μερινὴ ἀποστολικὴ περικοπή. Ἂς παρακολουθήσωμεν τὰς σκέψεις ῦ Ἀποστόλου.

Εἶνε λέγει ὁ Θεῖος Παῦλος, φῶς φανερόν, ὅτι διὰ σᾶς εἶμαι διδά-καλος. Οἱοσδήποτε ἄλλος καὶ ἂν ἤθελε νὰ μοῦ διαμφισβητήσῃ τὴν ότητα αὐτήν, σεῖς τοὐλάχιστον θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ τὸ κάμετε· *«εἰ λοις οὐκ εἰμι Ἀπόστολος, ἀλλά γε ὑμῖν εἰμί»*.

Καὶ ὅμως—ἐξακολουθεῖ ἡ σκέψις τοῦ Ἀποστόλου—οὐδέποτε ἔκαμα ῆσιν τῆς ἐξαιρετικῆς μου ταύτης θέσεως ὄχι μόνον διὰ νὰ σᾶς ἐκμε-λλευθῶ ὁπωσδήποτε, ἀλλ' οὐδὲ κἂν νὰ σᾶς ἐπιβαρύνω μὲ ἀξιώσεις ιίμους ἄλλως καὶ λογικάς.

Ποίας ἀξιώσεις τοιαύτας θὰ ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ἀπὸ τοὺς Κορινθίους ιπ. Παῦλος; Πρὸ παντός, ἀφοῦ δι' αὐτοὺς τόσον ἐκοπίαζεν, ἠμπο-ισε νὰ ἀξιοῖ τοὐλάχιστον ἀπ' αὐτοὺς τὴν διατροφήν του. Καὶ ὅμως το, λέγει, οὐδέποτε τὸ ἔπραξε, ἀκριβῶς διὰ νὰ μὴ δώσῃ λαβὴν εἰς νένα νὰ θεωρήσῃ τὸν Παῦλον ὡς ἐκτελοῦντα τὸ ἀποστολικὸν ἔργον

πρὸς βιοπορισμόν, ἂν μὴ καὶ πρὸς πλουτισμόν. Διὰ νὰ μὴ περάσῃ λ
πὸν εἰς τὸν νοῦν κανενὸς τοιοῦτό τι, *διὰ νὰ μὴ σκανδαλίσῃ* κανένα
τῶν ἀδελφῶν πρὸ παντός, ἐπροτίμησε νὰ θυσιάσῃ τὰς δικαίας
ἀξιώσεις, διότι εἶχε τὴν ἀρχήν, ὅπως εἴπομεν, ὅτι χάριν τοῦ Εὐαγ
λίου καὶ τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἔπρεπε νὰ ἀποφεύγῃ πᾶν ὅ,τι εὐ
γως θὰ ἠδύνατο νὰ προκαλέσῃ κατηγορίαν τινὰ διὰ τὴν θρησκείαν,
ὁποίαν ἐκήρυττεν· «*οὐκ ἐχρησάμεθα τῇ ἐξουσίᾳ ταύτῃ, ἵνα μή τ
ἐγκοπὴν δῶμεν τῷ Εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ*».

Εἰς τὴν σημερινὴν ἐποχὴν βεβαίως θὰ ἦτο ἀστεῖον, ἂν μή τι ἄ
νὰ ἰσχυρισθῇ κανεὶς διὰ τοιοῦτο ζήτημα, ὅτι ἠδύνατο νὰ σκανδαλι
ἡ συνείδησις τῶν πιστῶν.

Τέκνα τοῦ *εἰκοστοῦ* χριστιανικοῦ αἰῶνος εἶναι ἀσυγχώρητον
κρίνωμεν τὰ πράγματα, ὅπως ἠμποροῦσαν νὰ τὰ κρίνουν οἱ ἀρχάι
ἐκεῖνοι χριστιανοί. Ἡ ἰδέα τῆς δικαιοσύνης εἶνε πλέον τόσον ὡρ
εἰς τὰς ψυχάς μας, ὥστε θὰ μᾶς ἦτο ἀδύνατον νὰ φαντασθῶμεν,
ἠμπορεῖ νὰ ἐργάζεται κανεὶς σήμερον χωρὶς νὰ ἀπολαμβάνῃ κἄτι.
ναι πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν χωρεῖ ὁ νοῦς τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου.

Πολλὰ καὶ ἄλλα παρουσιάζονται εἰς τὸν βίον μας πράγματα ἐ
λῶς δευτερεύοντα καὶ ἐπουσιώδη ὡς πρὸς τὴν θέσιν μας ὡς χριστιαν
Καὶ αὐτὰ ἐξακολουθοῦμεν νὰ τὰ κρίνωμεν πολλάκις ὡς νὰ ἦσαν οὐσ
δέστατα, ὡς νὰ ἐγίναμεν δηλαδὴ χθὲς μόλις χριστιανοί.

Ὁ σύγχρονος χριστιανὸς ὀφείλει ὡριμώτερον νὰ κρίνῃ τὰ πρ
ματα. Οὐσιῶδες εἶνε πᾶν ὅ,τι ἀναφέρεται εἰς τὴν *πίστιν* καὶ τὴν *ἠ
κήν*. Ὅ,τι δήποτε ἄλλο, ἀναφερόμενον μάλιστα εἰς τὸν κοινωνικὸν β
εἶνε *περιστατικόν*, καὶ ἑπομένως ὡς τοιοῦτο ἠμπορεῖ καὶ πρέπει νὰ
αρμονίζεται πρὸς τὰς περιστάσεις ἀναλόγως τῶν τόπων καὶ τῶν καιρ

Βεβαίως δὲν ἠμποροῦν νὰ λείψουν καὶ οἱ εἰς ἄκρον συντηρητι
δὲν ἠμποροῦν νὰ λείψουν ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι θὰ σκανδαλισθοῦν, ἐ
βλέπουν ἕνα *ἀσθενῆ* νὰ πίνῃ γάλα κατὰ νηστήσιμον ἡμέραν, ἢ ἐ
βλέπουν νὰ διορθώνεται ἕνα ἔθιμον σφαλερόν, τὸ ὁποῖον κακῶς ἐπεκ
τησε μέχρι τοῦδε.

Θὰ ὑπάρχουν λοιπὸν πάντοτε οἱ παραλόγως σκανδαλιζόμενοι. Τ
τοιούτους ὅμως καθῆκον ἔχομεν νὰ διαφωτίζωμεν· αὐτοὶ δ' ἔχουν ἐ
εἶται τὴν ὑποχρέωσιν νὰ τροποποιοῦν τὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι κ
τὸ φωτεινὸν πνεῦμα τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ ὄχι τῶν προλήψεων. Το

τος σκανδαλισμὸς προέρχεται ἀπὸ ἀμάθειαν καὶ ἀπὸ πλάνην. Ἡ χριστιανικὴ ζωὴ ἔχει καὶ αὐτὴ τὰ στάδια τῆς προόδου. Ἀπὸ τοῦ ἀτελοῦς πρέπει νὰ προχωροῦμεν εἰς τὸ τελειότερον, εἰς τὴν φωτεινοτέραν κρίσιν τῶν πραγμάτων. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν θὰ μᾶς σκανδαλίζουν διόλου πράγματα δευτερεύοντα, ἀλλὰ θὰ εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ διακρίνωμεν *«τί τὸ εὐάρεστον τῷ Κυρίῳ»* καὶ τί εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον θὰ ἠμποροῦσε ἢ δὲν ἠμποροῦσεν *εὐλόγως* νὰ σκανδαλίσῃ τὴν συνείδησίν μας.

Καὶ πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ τις *φωτισμένος* χριστιανός; Ἐὰν ἐπικοινωνῇ μὲ τὸ φῶς· μὲ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ, μὲ τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ μὲ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἠμποροῦν νὰ τὸν διδάσκουν. Ἕκαστος χριστιανὸς πρέπει καὶ εἰς τὸ προσκεφάλαιόν του ἀκόμη νὰ ἔχῃ τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον: *νὰ τὸ μελετᾷ ἡμέραν καὶ νύκτα*, διότι αὐτὸ εἶνε τὸ φῶς, τὸ ὁποῖον ἠμπορεῖ νὰ φωτίζῃ κάθε ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΣ ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΤΗΣ ΙΓ΄ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΟΥ ΜΑΤΘΑΙΟΥ

[25 Αὐγούστου]

Ζωηρότατα ἐν τῇ σημερινῇ παραβολῇ περιγράφει ὁ Κύριος, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, τὴν μεγάλην κηδεμονίαν τοῦ Θεοῦ διὰ τὸ Ἰουδαϊκὸν ἔθνος, ἀλλὰ καὶ τὴν πρωτοφανῆ σκληρότητα, τὴν ὁποίαν οἱ ἄρχοντες τοῦ ἔθνους τούτου ἐπέδειξαν εἰς τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ Θεοῦ. Ἐλευθερώσας τὸ ἔθνος τοῦτο ὁ Θεὸς ἐκ τῆς Αἰγύπτου, ὡς ἄλλην ἄμπελον μετεκόμισεν, ἀπὸ τὰ χώματα τὰ περιβρεχόμενα ὑπὸ τοῦ Νείλου παρὰ τὰ Ἰορδάνεια ρεῖθρα, καὶ μετεφύτευσεν αὐτὴν ἐν τῇ Παλαιστίνῃ, ὅπως ἐκεῖ καλλιεργηθῇ πνευματικῶς καὶ προετοιμασθῇ διὰ τὴν ἐν Χριστῷ σωτηρίαν.

Γεωργὸς καὶ ἀμπελουργὸς σοφώτατος ὁ Θεός, περιέφραξε τὴν πνευματικήν του ταύτην ἄμπελον περιχαρακώσας αὐτὴν διὰ τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου, ὅστις δίκην φραγμοῦ προεφύλαττε τοὺς Ἰουδαίους ἀπὸ τὴν κατακλύζουσαν τὰς γείτονας χώρας εἰδωλολατρικὴν πλάνην καὶ ἀνηθικότητα. Ὤρυξεν ἐντὸς αὐτῆς ληνόν, ἐγκαταστήσας ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ σύστημα ὁλόκληρον λειτουργικῶν τελετῶν, ἐγκαθιδρύσας ναὸν καὶ θυσιαστήριον δεχόμενον τὰς πρὸς Θεὸν θυσίας Του καὶ προσευχάς του.

Ἔκτισεν ἐν τῇ ἀμπέλῳ ταύτῃ καὶ πύργον, ἀναδείξας ἐν μέσῳ αὐτῆς κριτὰς καὶ ἐθνικοὺς ἀρχηγοὺς καὶ βασιλεῖς, οἱ ὁποῖοι ἑκάστοτε δίκην πύργου ὠρθοῦντο προστάται τοῦ πνευματικοῦ ἀμπελῶνος κατὰ παντὸς ἐπιβούλου καὶ ἐχθροῦ. Οὕτω δὲ ἠτοιμασμένον καὶ ἠσφαλισμένον τὸν πνευματικόν Του ἀμπελῶνα ὁ Θεὸς παρέδωκεν εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς πρεσβυτέρους, προσδοκῶν καὶ ἀναμένων ἀπὸ τὰς χεῖράς των τὴν ἐν καιρῷ συγκομιδὴν τῶν καρπῶν τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀγάπης. «*Καὶ ἀπεδήμησεν*», ἀφήσας οὕτω τοὺς ἄρχοντας τῶν Ἰουδαίων, διὰ νὰ ἐργάζωνται ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τούτων.

Ὅταν δὲ προσήγγισεν ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν, ὅταν δηλαδὴ ἐπλησίαζε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, καθ᾽ ὅν, σαρκουμένου τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ἔπρεπεν οἱ Ἰουδαῖοι νὰ ἐπιδείξουν τοὺς πνευματικούς των καρποὺς πρῶτοι αὐτοὶ ὁλοψύχως προσχωροῦντες εἰς τὴν διὰ τῆς πίστεως σωτηρίαν, τότε ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς πρὸς τοὺς γεωργοὺς τοῦ πνευματικοῦ Του ἀμπελῶνος τοὺς δούλους Του, τοὺς προφήτας, ἵνα ἐκ τοῦ πλησίον οὗτοι παρακολουθήσουν τὴν πνευματικὴν πρόοδον τοῦ ἔθνους, παρορμήσωσιν αὐτὸ εἰς εὐσεβεστέραν ζωὴν καὶ πλησιάσωσι τοῦτο περισσότερον πρὸς τὸν Θεόν. Ἀλλ᾽ οἱ γεωργοὶ ἄλλους μὲν ἐκ τῶν ἀπεσταλμένων τούτων τοῦ Θεοῦ ἔδειραν, ἄλλους βιαίως ἐφόνευσαν καὶ ἄλλους ἐλιθοβόλησαν.

Ἡ σκληρὰ αὕτη καὶ ἀχαρακτήριστος τῶν Ἰουδαίων ἀρχόντων διαγωγὴ δὲν παροργίζει τὴν θείαν εὐσπλαγχνίαν καὶ ἀγαθότητα. Ὁ Θεὸς τῶν οἰκτιρμῶν, ἀνεξάντλητος εἰς μακροθυμίαν καὶ ἀνοχήν, ἐξακολουθεῖ νὰ φροντίζῃ διὰ τὴν καλλιέργειαν τοῦ πνευματικοῦ Του ἀμπελῶνος, καὶ δι᾽ αὐτὸ νέους ἀποστέλλει δούλους, περισσοτέρους ἀπὸ τοὺς πρώτους. Ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτοὺς ἡ αὐτὴ δεικνύεται διαγωγὴ καὶ ἡ αὐτὴ προετοιμάζεται τύχη. Ἐπὶ τέλους ὁ Πανάγαθος ἀμπελουργὸς ἀποστέλλει αὐτὸν τὸν ἐνανθρωπήσαντα Υἱόν Του, προσδοκῶν, ὅτι ἡ παρουσία Αὐτοῦ θὰ ἐκίνει τοὺς σκληροὺς ἐκείνους γεωργοὺς εἰς ἐντροπὴν καὶ καταισχύνην. Πλὴν ὅμως τὴν αὐτὴν καὶ περὶ τὸν Υἱὸν ἔδειξαν τραχύτητα καὶ κακουργίαν. Διότι «*λαβόντες αὐτὸν ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος καὶ ἀπέκτειναν*».

Καὶ ἀποτεινόμενος ὁ Χριστὸς πρὸς τοὺς ἀκροωμένους τὴν παραβολὴν ταύτην Γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους ἐρωτᾷ αὐτούς: Ὅταν θὰ ἔλθῃ ὁ Κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί εἶνε δίκαιον νὰ πράξῃ εἰς τοὺς γεωργοὺς

ἐκείνους; Καὶ οἱ ταλαίπωροι ἐκεῖνοι, μὴ ἐννοήσαντες, ὅτι εἰς αὐτοὺς ἀπέβλεπεν ὁ λόγος, ἀπαγγέλλουσι διὰ τῶν ἰδίων χειλέων των τὴν καταδίκην των: «*Κακοὺς*» ὄντας «*κακῶς ἀπολέσει αὐτοὺς*» καὶ θὰ παραδώσῃ τὸν ἀμπελῶνα εἰς ἄλλους γεωργούς, οἵτινες θ' ἀποδώσωσιν εἰς τὸν κύριον τοῦ ἀμπελῶνος «*τοὺς καρποὺς ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν*».

Κακὸν λοιπὸν καὶ ἄθλιον ἀνέμενε τέλος, κατὰ τὴν ἰδίαν των ὁμολογίαν, τοὺς Ἰουδαίους ἄρχοντας καὶ τοὺς συμμεριζομένους τὰ φρονήματά των ἐκ τοῦ λαοῦ. Ὅσον δὲ δι' ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον τώρα αὐτοὶ κατεδίωκον καὶ μετ' ὀλίγον θὰ ἐσταύρωνον, αἱ Γραφαὶ προδιεκήρυττον, ὅτι ἦτο λίθος, τὸν ὁποῖον οἱ οἰκοδομοῦντες ἐν τῇ πνευματικῇ τοῦ Θεοῦ οἰκοδομῇ Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι θ' ἀπεδοκίμαζον καὶ θ' ἀπέρριπτον ὡς ὅλως ἄχρηστον διὰ τὸ οἰκοδόμημα. Ἀλλ' ὁ ἀποδεδοκιμασμένος οὗτος ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων λίθος θὰ ἐγίνετο κεφαλὴ γωνίας, λίθος ἀκρογωνιαῖος, συνέχων καὶ συγκρατῶν τὴν ὅλην οἰκοδομὴν καὶ εἰς ἓν ἁρμονικὸν σύνολον συνάγων τὰ διάφορα μέρη της.

Ῥίψωμεν τώρα, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, τὸ βλέμμα εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν δισχιλίων ἐτῶν, ἅτινα ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καθ' ἣν τὸ πρῶτον ἠκούσθη ἡ παραβολὴ αὐτή, μέχρι σήμερον διέρρευσαν, καὶ ἴδωμεν. Ἴδωμεν ἓν ἔθνος εὐγενές, εὐγενέστερον τοῦ ἰδικοῦ μας, ἔθνος τὸ ὁποῖον ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ τὴν σεπτὴν τριάδα τῶν πατριαρχῶν, τὸν μέγαν Μωϋσῆν εἰς τοὺς Προφήτας, ἔθνος τὸ ὁποῖον ἐνωτίσθη τὰς γλυκείας ἁρμονίας τῆς λύρας τοῦ Δαβίδ, ἔθνος τὸ ὁποῖον δὲν εἶχε διαφθαρῆ ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρείαν καὶ ἀπὸ τῆς σαρκὸς τὸ μόλυσμα ὅπως τὰ ἄλλα ἔθνη, ἔθνος ἐκ τοῦ ὁποίου κατὰ σάρκα προῆλθεν ὁ Κύριος, ἔθνος εἰς τὸ ὁποῖον ἐδόθησαν αἱ ἐπαγγελίαι, ὁ νόμος, ἡ ἱερωσύνη, ἡ ἐκλογὴ καὶ προτίμησις τοῦ Θεοῦ, τὸ εὐγενέστατον Ἰουδαϊκὸν ἔθνος διὰ μιᾶς ἀποδοκιμαζόμενον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Ἀντέσχεν ὅσον οὐδὲν ἄλλο ἔθνος εἰς τὰς ἐθνικὰς δοκιμασίας· ὑπέμεινε καρτερικῶς καὶ καταδουλώσεις καὶ αἰχμαλωσίας σκληρὰς καὶ δῃώσεις τρομακτικάς· ἀλλ' ἐν μέσῳ τοῦ ἐθνικοῦ του αὐτοῦ κατακλυσμοῦ ἐπέδειξε πρωτοφανῆ ζωτικότητα καὶ δὲν ἤργει νὰ ἀνίσταται καὶ πάλιν καὶ νὰ ἀναζωογονῆται, νέας ἀντλοῦν δυνάμεις καὶ νέαν παρουσιάζον ζωήν.

Πλὴν ὅμως φεῦ! ἀφ' ἧς στιγμῆς ἀπώθησε τὸν Ἰησοῦν, διαλύεται σχεδὸν αὐτοστιγμεὶ ὡς ἔθνος αὐτοτελές, χάνει τὴν ἰδίαν του πολιτικὴν καὶ ἐθνικὴν ὕπαρξιν, πλανᾶται διαρκῶς ἐν μέσῳ τῶν ἄλλων ἐθνῶν ἄνευ

ναοῦ, ἄνευ ἱερωσύνης, ἄνευ βασιλέως, νεκρὸν πολιτικῶς, ἡμιθανὲς θρησκευτικῶς, διατηροῦν τόσην μόνον ζωήν, ὅσην θὰ ἤρκει διὰ νὰ μαρτυρῇ ἐν μέσῳ τῶν χριστιανικῶν γενεῶν, ὁποία τρομερὰ τύχη ἀναμένει τὰ ἔθνη, ἅτινα ἀπωθοῦσι τὸν Ἰησοῦν καὶ πολεμοῦσιν αὐτόν!

Αἴ! κύριοι σεῖς, ὅσοι ἀπὸ τοὺς νεωτέρους Ἕλληνας ἐδέχθητε βαθὺν τὸν ἐπηρεασμὸν ἀπὸ τὸν λυμαινόμενον τὸν νεώτερον κόσμον ὑλισμὸν καὶ θετικισμόν. Νομίζετε, ὅτι ἡ Ἑλλάς μας θὰ προκόψῃ καὶ θὰ προοδεύσῃ περισσότερον εἰς τὰ γράμματα καὶ εἰς τὸν πολιτισμόν, ἐὰν διακρίνῃ καὶ διαχωρίσῃ τὴν πολιτικὴν καὶ ἐθνικήν της ὕπαρξιν ἀπὸ τὴν θρησκευτικὴν ζωήν; Πλανᾶσθε. Ἐλησμονήσατε πολὺ εὐκόλως καὶ πολὺ συντόμως, ὅτι ἡ Πρόνοια τοῦ Θεοῦ ἀνυψώνει καὶ καταβιβάζει ἀπὸ τὴν σκηνὴν τοῦ κόσμου τὰ ἔθνη καὶ τοὺς λαούς, καὶ ὅτι τῆς δεξιᾶς τοῦ Ὑψίστου ὑπῆρξεν ἡ ἐν ἐσχάταις ἡμέραις τελεία κατασυντριβὴ τῶν ἰσχυρῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ δεσποτῶν ὑπὸ τὴν ὁρμὴν τῶν ἀνδρείων ἀλλ' εὐαρίθμων Ἑλληνικῶν λεγεώνων. Ἐλησμονήσατε, ὅτι τὸ ἔθνος τὸ Ἑλληνικὸν καὶ ἐλαμπρύνθη καὶ διεσώθη ἐν τῷ χειμῶνι τῶν δοκιμασιῶν του, ἀκριβῶς διότι ἔθεσε τὰς διανοητικὰς καὶ ἠθικὰς καὶ ὑλικὰς δυνάμεις του εἰς ὑπηρεσίαν τοῦ Ἐσταυρωμένου. Τί ζητεῖτε τόρα; Νὰ μακρυνθῇ ἀπὸ Ἐκεῖνον; Ἆ! ὄχι· δὲν θὰ μακρυνθῇ. Δὲν θὰ ἀκολουθήσῃ τὴν ὀλεθρίαν συμβουλήν σας, οὔτε θὰ πεισθῇ εἰς τὰς ὁδηγίας σας. Ἔχει πρὸ ὀφθαλμῶν ζωντανὸν τὸ παράδειγμα τοῦ ἄλλου ἐκείνου ἔθνους, ὅπερ ὑπῆρξε καὶ εὐγενέστερον καὶ ἀκμαιότερον αὐτοῦ εἰς ζωτικὰς δυνάμεις καὶ τὸ ὁποῖον τόρα σύρεται σχεδὸν νεκρόν, ἡμιλιπόθυμον ἀκριβῶς διότι ἀπηρνήθη Ἐκεῖνον. Ὄχι! Ἡ Ἑλλὰς θέλει νὰ ζήσῃ. Θὰ ζήσῃ καὶ δὲν θὰ ἀποθάνῃ, διότι θὰ μείνῃ πάντοτε προσκεκολλημένη εἰς Ἐκεῖνον, Ὅστις διεκήρυξε περὶ Ἑαυτοῦ, ὅτι εἶνε τὸ Φῶς καὶ ἡ Ζωὴ τοῦ κόσμου.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΟΜΗΣ ΤΩΝ ΚΛΗΡΙΚΩΝ

[Ἀπό τινος χρόνου ζωηρὰ διεξάγεται συζήτησις ἰδίως ἐν τοῖς «Καιροῖς» περὶ μακρᾶς ἢ βραχείας κόμης τῶν κληρικῶν, ἀφορμῆς δοθείσης ἐκ τοῦ ὅτι τινὲς τῶν κληρικῶν ἔκειραν τὴν κόμην των. Ὁ Διευθυντὴς τῶν «Καιρῶν» κ. Κ. Καλαμάρας ἐνόμισε πρέπον νὰ ζητήσῃ τὴν ἐπὶ τούτου γνώμην τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου, ὅστις καὶ ἐδήλωσε τὰ ἀκόλουθα, ἅτινα καὶ ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῷ προχθεσινῷ φύλλῳ τῆς εἰρημένης ἐφημερίδος].

Δὲν παρηκολούθησα τὰ γραφέντα καὶ δὲν γνωρίζω αὐτὰ εἰμὴ ἐκ

τροφορικῶν περιλήψεων τοῦ Γραφείου μου, καὶ τοῦτο διὰ τὰς πολλάς μου ἀσχολίας, αἱ ὁποῖαι, ἕνεκα τῶν ἐργασιῶν τοῦ Ἀνωτάτου Ἐκκλησ. Δικαστηρίου, εἶναι κατ' αὐτὰς ὑπερβολικῶς ηὐξημέναι. Λυποῦμαι τὴν μελάνην, ἥτις μέχρι τοῦδε ἔχει καταναλωθῆ. Ἡ ἐπίσημος Ἐκκλησία δὲν νομίζει ἄξιον τοῦ κόπου νὰ ἀσχοληθῇ μὲ τόσον ἐπουσιώδη ζητήματα. Τοῦτο πάντως ἐνοήσατε ἤδη καὶ ὑμεῖς ἀπὸ τὴν σιωπὴν τόσον τῆς Ἱ. Συνόδου, ὅσον καὶ τῶν ἐν Ἀθήναις παρεπιδημούντων ὑπὲρ εἴκοσι πέντε Ἱεραρχῶν, ἐξ ὧν δύο μόνον, νομίζω, ἐγνωμάτευσαν, διὰ τὸν ἕνα ἐκ τῶν ὁποίων, τὸν Σεβασμ. Μητροπολίτην Κρήτης, ἔχω νὰ παρατηρήσω, ὅτι ὑπόδικος ὢν διὰ πολλὰς σειρὰς κανονικῶν παραπτωμάτων, θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπιφυλάξῃ τὴν γνώμην του μέχρι τῆς εἰς τὴν Ἐπισκοπικήν του ἕδραν ἀποκαταστάσεως. Αὐτὸ τοὐλάχιστον εἴθισται ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ: νὰ μὴ ἔχῃ γνώμην ἐπὶ τῶν διαφερόντων τῇ Ἐκκλησίᾳ ὁ ὑπόδικος, καὶ ἐκ τῆς ἕδρας του διὰ τοῦτο ἀπομεμακρυσμένος Ἐπίσκοπος. Εἶνε τὸ ἴδιον ὡς ἐὰν συνεζήτει ἐπὶ τῶν πραγμάτων τῆς Πολιτείας πολιτικὸς προφυλακισμένος.

Δὲν νομίζω, ὅτι δύναται νὰ ὑποστηριχθῇ σοβαρῶς, ὅτι ἐπιβάλλεται κανονικῶς τὸ νὰ ἔχῃ ὁ Ὀρθόδοξος κλῆρος κόμην, ἀφοῦ ὅλοι οἱ κοσμικοὶ κληρικοὶ τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, Ρωσσίας, Σερβίας, Ρουμανίας, Οὐγγαρίας, Αὐστρίας καὶ ἑκατοντάδες Ἑλλήνων κληρικῶν εἶνε χωρὶς ἢ μὲ βραχεῖαν κόμην. Ἂν δὲ εἰς τὰς ἄλλας Ἐκκλησίας, ὑποστάσας πρὸ ἡμῶν τὴν κοινωνικὴν ἐξέλιξιν, δὲν ἐτέθη ποτὲ ζήτημα κόμης ἐνώπιον Ἐκκλησιαστικῆς Διασκέψεως, οἱ εἰς ζήτημα Συνόδου, καὶ μάλιστα οὐχὶ τῆς Διοικούσης, ἀλλὰ ἐκτάκτου, τὸ κομᾶν ἢ τὸ κείρεσθαι τοὺς κληρικοὺς ἀναγαγόντες, κινδυνεύουσιν, ἐὰν ἐκληφθῶσιν ὡς ἐκπροσωποῦντές τι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ Κοινωνίᾳ, νὰ προκαλέσωσι σχόλια δυσμενῆ εἰς βάρος ἡμῶν παρὰ τοῖς ἔξω, ὡς περὶ μικρὰ καὶ ἀσήμαντα κατατριβομένων. Οὐδ' ἀπέχω ἴσως τῆς ἀληθείας διατεινόμενος, ὅτι τοιαύτη μικρολόγος συζήτησις, γενικευομένη, θὰ ἔδιδεν εἰς τοὺς φυλετικούς μας ἐχθροὺς τὸ ἐπιχείρημα, ὅτι εἴμεθα λαὸς στενῶν ἀντιλήψεων, ἀνίκανοι, συνεπῶς, νὰ ἡγηθῶμεν ἐκπολιτιστικῶς τῆς Ἀνατολῆς. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι δὲν θὰ ἠρνεῖτο ἡ ὑπηρεσία τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν νὰ σᾶς ἐπιτρέψῃ τὴν ἀνάγνωσιν σχετικῶν ἐν τοῖς ἀρχείοις του ἐκθέσεων τῶν ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ ἀντιπροσώπων τοῦ Κράτους. Θὰ ἐμανθάνετε, ἐξ ἀμέσου ἀντιλήψεως, πόσου κακοῦ ἐγίναμεν πρόξενοι εἰς τὴν

ἐθνικήν μας ὑπόθεσιν διὰ τῆς ἐν τῷ παρελθόντι ἀναγωγῆς εἰς ζητήματα περιωπῆς τοιούτων μικροζητημάτων θρησκευτικοκοινωνικῆς μορφῆς.

Θὰ ἐμανθάνετε ἐκ τῶν ἐπισήμων ἐκείνων ἐκθέσεων, ὅτι τὰ Εὐαγγελικά, τῶν ὁποίων τὴν σημασίαν ἡμεῖς περιορίζομεν εἰς τὴν ἀνατροπὴν μιᾶς Κυβερνήσεως, καὶ αἱ ἐπακολουθήσασαι Ἐκκλησιαστικοπολιτι[κὴ] καὶ ἀποφάσεις περὶ ἀπαγορεύσεως τῆς κυκλοφορίας τοῦ Εὐαγγελίου ἐ[ν] μεταφράσει καὶ αἱ, κατὰ συνέπειαν τούτων, γενόμεναι ὑπὸ τῶν τελω[νειακῶν] νειακῶν ἀρχῶν εἴτε παρεμποδίσεις πρὸς εἰσαγωγήν, εἴτε καὶ καταστρο[φαὶ] φαὶ τῶν Ἱερῶν Γραφῶν, τῶν ὑπὸ τῆς Βιβλικῆς Ἑταιρείας ἀποστελλομέ[νων], νων, ἔδωκαν ἀφορμήν, διὰ τῶν σχετικῶν τῆς Ἑταιρείας λογοδοσιῶν νὰ διαδοθῇ εὐρύτατα ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἐν Ἀμερικῇ, ὅτι ἡ Ἑλλὰς κατα[διώκει] διώκει τὸ Εὐαγγέλιον.

Ἂς ἀγωνίζωνται τόρα οἱ ἁρμόδιοι εἰς τὰς στιγμὰς ὑπερτάτης ἐθνι[κῆς] κῆς ἀνάγκης νὰ διασκεδάσωσι τὰς καθ᾽ ἡμῶν προκαταλήψεις ἑκατομ[μυρίων] μυρίων λαῶν. Τὸ ἔργον των ὑπερβαίνει τὰς ἀνθρωπίνους δυνάμεις.

Τόρα ἀγωνιζόμεθα νὰ δημιουργήσωμεν ζήτημα Ὀρθοδοξίας, διό[τι] πολλοὶ ἢ ὀλίγοι κληρικοὶ ἐβράχυναν τὴν κόμην των. Οἱ Κινέζοι, ἐρχόμ[ε]νοι εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πολιτισμόν, ἀποθέτουν τὴν ἱεράν τω[ν] κοτσίδαν, καὶ οἱ Τοῦρκοι τὸ σαρίκι των καὶ τὸ ἀντερί των, καὶ ἡμεῖς, [ἀ]ξιοῦντες νὰ γίνωμεν οἱ ἐκπολιτισταὶ τῆς Ἀνατολῆς, ζητοῦμεν νὰ τιμωρ[η]θῶσιν «ἀμειλίκτως», κατὰ τὴν ἀξίωσιν τοῦ Μητροπολίτου Κρήτης, [οἱ] κληρικοί, οἱ διὰ καθαριότητα ἀποθέσαντες τὸ περιττὸν φορτίον τῆς κ[ε]φαλῆς των.

Ἀλλ᾽ ὅ,τι πρὸ πάντων δὲν θεωρῶ ἐπαινετὸν ἐν τῇ ὑποθέσει εἶναι [ἡ] παρατηρουμένη προσπάθεια πολλῶν ἐκ τῶν κηρυχθέντων ὑπὲρ τῆς κ[ό]μης νὰ καταστήσωσι τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν ὑπεύθυνον τῆς στενότητ[ος] τοῦ πνεύματός των. Ὁ λαός, λέγουν, σκανδαλίζεται. Δὲν εἶναι ἀληθέ[ς]. Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς θὰ ἦτο ἀνάξιος τοῦ μεγάλου παρόντος του καὶ τ[οῦ] μεγαλειτέρου μέλλοντός του, ἂν δὲν εἶχε τὴν ἱκανότητα νὰ διακρί[νῃ] τὸ οὐσιῶδες ἀπὸ τοῦ ἐπουσιώδους, τὸ πρόσκαιρον ἀπὸ τοῦ διαρκοῦς, [τὸ] ἀδιάφορον ἀπὸ τοῦ ἐπιβεβλημένου. Δὲν εἶνε πλέον, ὄχι!, παιδίον ὁ Ἑ[λ]ληνικὸς λαὸς μὲ ἀφέλειαν ἐκμεταλλεύσιμον ἐπιτηδείων τῆς ἡμέρας ἐ[κ]μεταλλευτῶν, εἶνε πλέον ἐνῆλιξ, ἔχων ἰδίαν κρίσιν καὶ ἰδίαν βούλησ[ιν] καὶ ἀκριβῶς ἐν ὀνόματι τῆς ἰδιότητός του ταύτης ζητεῖ εἰς τὸ ἄρτ[ι] τὰ ἐθνικά του δίκαια, μὲ ἀξιώσεις νὰ γίνῃ διδάσκαλος προόδου ἐν

πολιτισμῷ ἄλλων συνοίκων καὶ περιοίκων λαῶν. Τοιοῦτον ἐμφανίζει αὐτὸν εἰς τοὺς πεπολιτισμένους λαοὺς ὁ κ. Βενιζέλος καὶ πείθει αὐτοὺς νὰ τὸν δεχθῶσιν ἐν ἰσοτιμίᾳ συμπάρεδρον εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν. Ἀλλοίμονον!

Ἂν ὁ λαός μας σκανδαλίζηται ἀπὸ τὴν κουρὰν τῆς κόμης τῶν ἱερέων του, ποῦ τότε μένει ἐλπὶς διὰ τὰς πραγματικὰς ἐκκλησιαστικὰς μεταρρυθμίσεις, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἤδη ὡμίλησαν διαπρεπεῖς Ἱεράρχαι, ὁ Σμύρνης, ὁ Ἐφέσου, ὁ Ἀγκύρας, ὁ Αἴνου, ὁ Προύσης, ὁ Θεσσαλονίκης, καὶ θὰ ὁμιλήσωσι καὶ θὰ γράψωσι καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ ἄλλοι ἀκόμη πλατύτερον, εὐθὺς ὡς λήξῃ ἡ ἐθνικὴ ἀγωνία καὶ τεθῶσιν ἐπὶ τάπητος τὰ πραγματικὰ ζητήματα καὶ προβλήματα, ἀπὸ τὴν λύσιν τῶν ὁποίων περιμένομεν νὰ διαπιστωθῇ, ὅτι πράγματι ἀποτελούμενον ἐθνικοεκκλησιαστικὸν ὀργανισμὸν δεκτικὸν ἐξελίξεως ἐπὶ τῶν γραμμῶν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ;

Ἀλλ' εἶπον ἤδη περισσότερα ἀπὸ ὅσα ἐσκόπουν νὰ εἴπω ἀρχόμενος, καὶ σπεύδω νὰ τελειώσω μὲ μίαν σύστασιν πρὸς ὑμᾶς καὶ τοὺς συναδέλφους σας: νὰ μὴ εἶσθε τόσον γενναῖοι πρὸς θέλοντας νὰ ἀπασχολῶσι τὸν πολύτιμον χῶρον τῆς ἐφημερίδος μὲ πράγματα καὶ ζητήματα χωρὶς οὐσίαν καὶ χωρὶς ὠφέλειαν.

ΑΣΥΝΕΙΔΗΤΟΣ Η ΘΥΣΙΑ ΤΟΥ ΚΛΗΡΟΥ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΝ;

Ἡ δημοσιευθεῖσα ἐν τῷ «Νουμᾷ» ἐπιστολή μου, δι' ἧς ἀνήρουν τὰς περὶ τοῦ χαρακτῆρος τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως γνώμας νεοελλήνων τινῶν, προεκάλεσε τὰ σχόλια καί τινος «ἐργάτου» ἐκ Βόλου. Ὑποστηρίζων καὶ οὗτος ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ, κατὰ τὰς κοινωνιστικὰς ἐπόψεις, ὅτι καὶ ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις ἦτο ἁπλῶς *ἀστικὴ* κατὰ τῶν Τούρκων ἐξέγερσις, ὡς ἡ γαλλικὴ κατὰ τοῦ τιμαριωτισμοῦ, τὴν μὲν θυσίαν τοῦ ἡμετέρου Κλήρου θεωρεῖ *ἀσυνείδητον*, τὴν παρασχεθεῖσαν δὲ βοήθειαν ὑπ' αὐτοῦ ὡς ἀναγκαῖον ἐπακόλουθον τοῦ πάθους πρὸς διαχείρισιν πολιτικῆς ἐξουσίας!

Ἡ ἐντύπωσις ἡ παραγομένη ἐκ τῶν γνωμῶν τούτων εἶνε, ὅτι ὁ ἐκ Βόλου «ἐργάτης» ἐλέγχεται ἀγνοῶν τὴν ψυχολογικὴν τοῦ ἔθνους σύ-

στασιν, τὰ μεγάλα ἰδεώδη αὐτοῦ, τὰ ἠθικὰ ἐλατήρια τὰ ἐξωθοῦντα ἀείποτε αὐτὸ εἰς τὴν μεγαλουργίαν τὴν ἀπεργαζομένην τὰ μέγιστα τῶν κοσμοϊστορικῶν γεγονότων, τὴν ἱστορικὴν ἀποστολὴν αὐτοῦ, ἐκφαινομένην ἐν τῇ ἀνελίξει τῶν δραματικῶν περιπετειῶν, ἃς διὰ μέσου τῶν αἰώνων ὑπέστη χάριν τῆς ἐξαπλώσεως τοῦ πνεύματος τῆς ἡμερώσεως καὶ τοῦ πολιτισμοῦ παρὰ λαοῖς βαρβάροις καὶ ἀπολιτίστοις. Ἀλλὰ καὶ τὰ περὶ τοῦ ἡμετέρου Κλήρου οἱονεὶ δογματικῶς ἐκφερόμενα, ἐμφαίνουσι διάνοιαν μὴ βαπτισθεῖσαν εἰς τὰ νάματα τῆς ἀπροκαταλήπτου ἱστορικῆς κρίσεως, μηδὲ δυναμένην νὰ διαχωρίσῃ τὰ ἐπουσιώδη τῶν οὐσιωδῶν καὶ νὰ ἀρθῇ εἰς ὕψος, ἵνα ἐκεῖθεν ἐπισκοπήσῃ τὴν ἱστορικὴν τῆς Ἐκκλησίας σταδιοδρομίαν ἐν τῷ ὅλῳ αὐτῆς καὶ οὐχὶ μόνας τὰς ἀσημάντους καὶ ἐπεισοδιακὰς σκηνάς.

Αἱ πολιτικαὶ καὶ φιλοσοφικαὶ περὶ πολιτείας καὶ κοινωνίας ἀρχαί, ἃς ἐνεκολπώθησαν ἐν Γαλλίᾳ κοινωνικαὶ καὶ κοινοβουλευτικαὶ ὁμάδες, καὶ αἵτινες ἐπήνεγκον οὐ μόνον ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ, ἰσχυρότατον κλονισμὸν τῶν πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν θεμελίων, ἐπέδρασαν μὲν ἔν τινι μέτρῳ καὶ ἐπὶ τῶν ἡγετῶν τῆς ἐπαναστάσεως, δὲν ἀπετέλεσαν δ' ὅμως τὸ κεφάλαιον αὐτῆς. Ἡ φλὸξ ἡ ἀναφλέξασα εἰς τὰ στήθη τοῦ δούλου τὸν πόθον τῆς ἐλευθερίας, ἦτο ἡ τυραννία τοῦ *ἀλλοθρήσκου* καὶ *ἀλλογενοῦς* Δυνάστου, ὅστις εἶχεν ἱδρύσει τὸν αἱμοσταγῆ θρόνον του ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ πεσόντος πολιτικοῦ Κράτους τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἐνώπιον τοῦ σκλάβου Ἕλληνος ὠρθοῦτο ὁ ἐχθρὸς τῆς πίστεως πρωτίστως· ἑπόμενον δ' ἐντεῦθεν ὁ ὑπὲρ ταύτης ἀγὼν ν' ἀποβῇ τὸ ἱερὸν ἐν τῇ ἐθνεγερσίᾳ ἔμβλημα, ὅπερ ἐξύμνησεν ἡ δημοτικὴ μοῦσα εἰς τὴν ἀθάνατον τῶν Κλεφτῶν ποίησιν. Δὲν ἐζήτει ὁ Ἑλληνισμός, ἐξεγερθεὶς κατὰ τοῦ κατακτητοῦ, δικαιώματα ἰσονομίας καὶ ἰσηγορίας ἐν ὀνόματι τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, ἀλλ' ἐπεδίωξε τὴν ἀνάστασιν τοῦ πεπτωκότος κράτους τῶν προγόνων του, τὴν ὁλοσχερῆ κατάλυσιν τοῦ κράτους τῶν Σουλτάνων, τὴν πολιτικήν, τὴν ἐθνικήν, τὴν φυλετικήν, τὴν θρησκευτικὴν καὶ καθόλου ἱστορικὴν ἐξολόθρευσιν αὐτοῦ. Ἀνάγνωτε τὴν προκήρυξιν τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου ἐκδοθεῖσαν τὴν ἐπαύριον τῆς εἰσόδου αὐτοῦ εἰς Ἰάσιον.

Ἡ πρώτη φράσις αὐτῆς «μάχου ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος» διαδηλοῖ τὸ πνεῦμα τὸ διῆκον τὴν ἑλληνικὴν ἐθνεγερσίαν, τὸ πνεῦμα ὅπερ ἐνέπνευσεν αὐτὸν νὰ γράψῃ πρὸς τὸν Ρῶσον αὐτοκράτορα Ἀλέ-

ξανδρον: «Μὴ ἀπορρίψητε, Μεγαλειότατε τὰς παρακλήσεις δέκα ἑκατομμυρίων χριστιανῶν, οἵτινες ἕνεκα τῆς εἰς τὸν θεῖον ἡμῶν Λυτρωτὴν πίστεως ἐξεγείρουσι τὸ μῖσος τῶν τυράννων αὐτῶν. Σώσατε, Μεγαλειότατε, *σώσατε τὴν πίστιν ταύτην ἐναντίον τῶν διωκτῶν αὐτῆς, καὶ ἀπόδοτε ἡμῖν τοὺς ναοὺς ἡμῶν καὶ τοὺς βωμούς, ὁπόθεν τὸ θεῖον τοῦ Εὐαγγελίου φῶς ἐκπεμφθὲν ἐφώτισε τὸ μέγα ἔθνος, οὗ ἄρχετε*». Ἀλλὰ καὶ αἱ ἄλλαι τῶν ἡγετῶν τῆς ἐθνεγερσίας πρὸς τὸν λαὸν καὶ τὸν κλῆρον προκηρύξεις ἐξαίρουσι τὴν σημασίαν τοῦ θρησκευτικοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀγῶνος κατὰ τοῦ ἀπαισίου κατακτητοῦ, τοῦ ποδοπατήσαντος τὰ ἱερώτατα τῆς Φυλῆς καὶ ἐμβάψαντος τὰς χεῖρας αὐτοῦ εἰς τὸ αἷμα σεπτῶν τῆς ἐκκλησίας λειτουργῶν, ὧν τὰ σώματα ἐπὶ τῆς ἀγχόνης αἰωρούμενα, καὶ ἀνὰ τὰς λιθοστρώτους τῆς ΚΠόλεως ὁδοὺς ὑπὸ μικρῶν χειρῶν συρόμενα, καὶ ὑπὸ τῆς σπάθης τοῦ δημίου κρεουργούμενα, καὶ ὑπὸ τῶν κυμάτων τοῦ βαθυδίνου Βοσπόρου τῇδε κακεῖσε ριπταζόμενα,—πρόκεινται μαρτύρια τηλαυγῆ τῆς ὑψηλῆς σημασίας, ἣν ὁ τύραννος ἀπέδιδεν εἰς τὴν θρησκευτικὴν τῆς ἐπαναστάσεως φύσιν. Ἐγνώριζε καλῶς τὴν εὐαίσθητον χορδὴν τοῦ δουλεύοντος Γένους, τὴν ἐπίδρασιν ἣν ἐπ' αὐτοῦ ἐξήσκει ἡ Ἐκκλησία, τὴν γοητείαν αὐτῆς, κρατούσης διὰ τῆς χειρὸς τῆς δεξιᾶς τὸ ἔθνος καὶ καθοδηγούσης αὐτὸ διὰ μέσου τῆς ζοφερᾶς τῆς δουλείας νυκτὸς πρὸς τὸ φῶς τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς πολιτικῆς ἀναστάσεως. Καὶ τὴν ὑψηλὴν ταύτην ἱστορικὴν ἀποστολὴν ὁ ἑλληνικὸς Κλῆρος ἐπετέλεσε μετὰ θαυμαστῆς εὐσταθείας καὶ ἐπιτηδειότητος. Ἦτο ὁ Κλῆρος ἐκεῖνος, ὅστις διὰ τῶν σχολείων του, διὰ τῆς διδασκαλίας του, ἐκράτυνε τὴν ψυχὴν τοῦ δούλου, ἀνέσυρε τὸ παραπέτασμα τῶν αἰώνων καὶ ἀπεκάλυπτε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ἁλυσοδέτου Φυλῆς τοῦ ἐνδόξου παρελθόντος τὰ μεγαλουργήματα, τὰ τρόπαια προγόνων εὐκλεῶν καὶ πατέρων δαφνοστεφῶν, καὶ συνέδεε τὸ νῆμα τῶν ἱστορικῶν παραδόσεων τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ κόσμου μετὰ τοῦ μεσαιωνικοῦ, καὶ τούτου μετὰ τοῦ νεοελληνικοῦ οὕτως, ὥστε νὰ ὑπάρχῃ πλήρης ἡ συνείδησις τῆς ἐθνικῆς ἑνότητος καὶ τῆς φιλογενείας.

Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἀνελίξει τῶν δραματικῶν τῆς ἐπαναστάσεως γεγονότων ὁ Κλῆρος, πρωτοστατῶν ἐν παντί, ἀνεδείκνυτο οὐ μόνον ὑπέροχος ἡγέτης ἐν τῇ πολιτικῇ τοῦ ἐπαναστάντος ἔθνους κατευθύνσει, ἀλλὰ κα ὁ κύριος μοχλὸς ὁ τὰ πάντα πρὸς τὰ πρόσω κινῶν, ὁ παράγων ὁ γεννῶν εἰς τὰς καρδίας τὸν ἐνθουσιασμὸν καὶ τὴν αὐταπάρνησιν. Λίαν εὐ-

στόχως ἐντεῦθεν ὁ περίφημος ἱστορικὸς Zinkeisen λέγει, ὅτι «δύο στοιχεῖα συνέδραμον πρὸ πάντων εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους μετὰ τὴν τουρκικὴν κατάκτησιν καὶ τὴν διάπλασιν τοῦ ἔθνους τῶν νέων Ἑλλήνων: ἡ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Θρησκείας δύναμις, δι' ἧς ἡ θρησκευτικὴ ἀντίθεσις ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς ἱεραρχίας, τοῦ κέντρου τούτου τῆς Ἐκκλησιαστικῆς κοινότητος, διετήρησε τὴν ἐθνικὴν μεταξὺ τῶν νικητῶν καὶ τῶν ἡττημένων διάκρισιν καί, ἐν τῇ αὐξανομένῃ βιαιότητι τῆς ἀρχούσης φυλῆς, *τὴν διάκρισιν ταύτην ἠδυνήθη νὰ προαγάγῃ ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ καταπιεζομένου λαοῦ εἰς τοιοῦτον βαθμόν, οἷος ἀναγκαίως προηγεῖται τῆς κραταιᾶς πρὸς ἀποφασιστικὴν ἐνέργειαν ἐξεγέρσεως. . . . . .»* Ἡ *διάκρισις* αὕτη, ἣν εὐστόχως ὑπέθαλπεν ὁ Κλῆρος, εὐρύνουσα τὸ μεταξὺ τοῦ δεσπότου καὶ τοῦ δούλου χάσμα, ἐνεφάνιζεν ἅμα καὶ τὸ εἰδεχθὲς τῆς πολιτικῆς τυραννίας τῆς ἐξασκουμένης ὑπὸ ἀλλογενοῦς, ὑπὸ ἐχθροῦ τῆς πίστεως, ὑπὸ τοῦ καταλύσαντος τὴν πολιτικὴν τῆς πατρίδος ὑπόστασιν, ὑβριστοῦ δὲ τῶν ἱερωτάτων τοῦ Ἑλληνισμοῦ παραδόσεων, τῶν ὁποίων τὸ ζῶν σύμβολον ἦτο ὁ ὑπέρτατος τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἔθνους ἄρχων, ὁ καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Χρυσοστόμου καὶ τοῦ Κυρίλλου· ὁ ἐθνάρχης, ὁ προτιμήσας «συγκακουχεῖσθαι τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ ἢ πρόσκαιρον ἔχειν ἁμαρτίας ἀπόλαυσιν, μείζονα πλοῦτον ἡγησάμενος τῶν Αἰγύπτου θησαυρῶν τὸν ὀνειδισμὸν τοῦ Χριστοῦ· ἀπέβλεπε γὰρ εἰς τὴν μισθαποδοσίαν». Καὶ τίς ἦτο ἡ μισθαποδοσία αὕτη; Ἡ ἀνάστασις τοῦ Γένους καὶ ἡ ἐθνικὴ ἀποκατάστασις αὐτοῦ.

Πλὴν ἐπέπρωτο ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ν' ἀκούσωμεν, ὅτι τὰ ἱερὰ ἐκεῖνα θύματα, τὰ ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου ἀποσπώμενα καὶ ἐπὶ τὴν σφαγὴν ἀγόμενα, οἱ πρωτουργοὶ τῆς μεγάλης ἐπαναστάσεως, ἥτις συνεκλόνισε τὴν αὐτοκρατορίαν τῶν Ὀθωμανῶν, «*ἀσυνειδήτως*» προσήνεγκαν ἑαυτοὺς ὁλοκαυτώματα ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς πατρίδος, καὶ ἑπομένως «*ἀσυνειδήτως*» ηὐλόγησαν τὰς ἀπαρχὰς τῆς ἀπελευθερώσεως αὐτῆς ! !

Τοιαύτη ὕβρις κατὰ τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας ἀποτελεῖ τι πρωτοφανὲς ἐν τοῖς χρονικοῖς τοῦ ἔθνους. Ἀλλὰ μᾶλλον φαίνεται, ὅτι «ἀσυνειδήτως» ὁμιλεῖ ὁ ἐκ Βόλου ψευδώνυμος «ἐργάτης»· μᾶλλον φαίνεται, ὅτι δὲν διήνοιξαν τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ οἱ ὑπέροχοι λόγοι Γρηγορίου τοῦ Ε', προτρεπομένου εἰς φυγὴν καὶ σωτηρίαν : «Μὲ προτρέπετε— ἔλεγεν ὁ Πατριάρχης— εἰς φυγήν. . . . Οὐχί ! Ἐγὼ θὰ

τοῦτο εἶμαι Πατριάρχης, ὅπως σώσω τὸ ἔθνος μου. Ὁ θάνατός μου ἴσως ἐπιφέρει μεγαλυτέραν ὠφέλειαν παρὰ τὴν ζωήν μου. . . . . Οἱ Ἕλληνες, οἱ ἄνδρες τῆς μάχης, θὰ μάχωνται μετὰ μεγαλυτέρας μανίας, ὅπερ συχνάκις δωρεῖται τὴν νίκην. . . . *Ὑπάγω ὅπου μὲ καλεῖ ὁ νοῦς μου*, ὁ μέγας κλῆρος τοῦ ἔθνους καὶ ὁ πατὴρ ὁ οὐράνιος, ὁ μάρτυς τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων». Ἂς μελετήσῃ καλῶς ὁ «ἐργάτης» τοὺς λόγους τούτους, ἐξενεχθέντας ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ διαπραχθέντος ἀνοσιουργήματος, καὶ θὰ ἐννοήσῃ οὐ μόνον τὸν ἀληθῆ καὶ πραγματικὸν τῆς ἐπαναστάσεως χαρακτῆρα, ἀλλὰ καὶ διατί, κατὰ τὸν Γερβῖνον, «ἡ κατὰ τοῦ Πατριάρχου ἀπηνὴς διαγωγὴ προπαρεσκεύασε τὴν ἐλευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος. «Ὁ θάνατος αὐτοῦ—λέγει ὁ ἴδιος διαπρεπὴς ἱστορικὸς—ἐστιγμάτισε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν πάντων τῶν Ἑλλήνων διὰ στίγματος ἀνεξαλείπτου τὸν Σουλτᾶνον, ὃν ἐκάλουν τοῦ λοιποῦ σφαγέα· ἐνετύπωσεν εἰς τὸν πόλεμον τὸν χαρακτῆρα ἀγῶνος ἐξολοθρεύσεως ἐν ὀνόματι τῆς θρησκείας· ἡ πίπτουσα δὲ κεφαλὴ τοῦ Πατριάρχου ἀντὶ νὰ καταπνίξῃ τὴν ἐπανάστασιν, ηὔρυνε καὶ ἐτράχυνεν αὐτήν». Ὑπολείπεται ἡ ἐξέτασις τῆς ἑτέρας γνώμης τοῦ «ἐργάτου», καθ' ὃν ὁ ἑλληνικὸς Κλῆρος ἐβοήθησε τὴν ἐπανάστασιν ἐκ πείσματος πρὸς τοὺς Τούρκους καὶ ἐκ πάθους πρὸς διαχείρισιν τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, ὡς κατὰ τοὺς βυζαντιακοὺς χρόνους.

Ἀλλὰ περὶ τούτων εἰς ἑπόμενον ἄρθρον.

ΔΡ ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ Κ. ΠΟΛΑΚΗΣ

ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΚΑΙ ΑΓΓΛΙΚΑΝΩΝ
ΘΕΟΛΟΓΙΚΑΙ ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ
Β'. Συζήτησις ἐν Ὀξφόρδῃ

[Σύντομα σημειώματα ἀνεπισήμου συζητήσεως γενομένης ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Κολλεγίου Christ Church τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Oxford τῇ 2/15 Νοεμβρίου 1918].

(Συνέχεια ἀπὸ σελ. 129)

Ἀρχιμανδρίτης Χρυσόστομος. Τὸ Βάπτισμα ἐτελεῖτο πάντοτε ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διὰ τριττῆς ἀναδύσεως καὶ καταδύσεως. Μεταγενεστέρως δὲ παρουσιάσθη ἡ περὶ τὴν τέλεσιν τοῦ μυστηρίου τούτου διαφορὰ ἐν τῇ Δυτικῇ Ἐκκλησίᾳ. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἐν περιπτώσει ἀνάγκης ἐτελεῖτο καὶ παρ' ἡμῖν τὸ Βάπτισμα διὰ ῥαντισμοῦ, ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον Βά-

πτισμα δὲν ἐθεωρεῖτο τέλειον, ὡς τὸ διὰ τῆς τριττῆς καταδύσεως, κατ᾽ οἰκονομίαν δὲ μόνον δὲ ἀνεγνωρίζετο. Διὰ τοῦτο εὐθὺς ὡς παρουσιάσθη τὸ διὰ ῥαντισμοῦ Βάπτισμα τακτικῶς καθιερούμενον ἐν τῇ Δύσει, ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία διεμαρτυρήθη. Ἐπίσης διεμαρτυρήθη ἡ Ἐκκλησία κατὰ τὸν 4ον αἰῶνα, ὅτε ὁ Εὐνόμιος ἐτέλεσε τὸ Βάπτισμα μόνον διὰ μιᾶς καταδύσεως. Ἐξέδωκε δὲ κανόνα ἐπιβάλλοντα τὴν τριτὴν κατάδυσιν καὶ τριτὴν ἀνάδυσιν. Ὑπάρχουσι μάλιστα ἀρχαιότεροι κανόνες λέγοντες, ὅτι τὸ Βάπτισμα γίνεται διὰ τριῶν «βαπτισμάτων», ἤτοι διὰ τριῶν ἀναδύσεων καὶ καταδύσεων. Ἀλλ᾽ ὅτε ἐν τῇ διαρκείᾳ τῶν αἰώνων παρουσιάσθη τὸ ζήτημα τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ Βαπτίσματος τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν, ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν ἠκολούθησεν ἐν τούτῳ τὴν ὑπὸ τῶν Πατέρων ἐν σχέσει πρὸς τὸ Βάπτισμα τῶν αἱρετικῶν χαραχθεῖσαν ὁδόν. Ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν καὶ ἐν τούτῳ ἦτο μᾶλλον φιλελευθέρα, ἀναγνωρίζουσα ἔγκυρον τὸ Βάπτισμα τῶν ἑτεροδόξων. Ἤρκει τὸ Βάπτισμα νὰ ἐγίνετο εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διὰ νὰ ἀναγνωρισθῇ ὡς ἔγκυρον καὶ νὰ μὴ ἐπαναληφθῇ· τοῦτο δὲ ἐγένετο μέχρι τοῦ 18ου αἰῶνος. Τότε ὅμως ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία διὰ τῆς ἐνεργουμένης ὑπ᾽ αὐτῆς παρὰ τοῖς Ὀρθοδόξοις προπαγάνδας καὶ διὰ τῆς ἀπέναντι τῶν ὑπ᾽ αὐτῆς προσηλυτιζομένων πράξεως αὐτῆς, συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ μεταβληθῇ πρὸς καιρὸν ἡ ἐπὶ τοῦ ζητήματος ἐκτεθεῖσα πρᾶξις τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν. Ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ἀνεβάπτιζε τοὺς ὑπ᾽ αὐτῆς προσηλυτιζομένους, ὑπάρχει δὲ καὶ τὸ γεγονός, ὅτι ἀνεσκάφησαν ἐν Ρωσσίᾳ τὰ ὀστᾶ Ὀρθοδόξου τινός, ἵνα ἀναβαπτισθῶσιν ὑπὸ τῶν Λατίνων, διότι διὰ τῆς διδασκαλίας αὐτῶν ἐναντίον τοῦ κύρους τοῦ Βαπτίσματος ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ ἐπιστεύθη, ὅτι ὁ Ὀρθόδοξος ἐκεῖνος ἦτο ἀβάπτιστος.* Ἐκ τούτου ἐξηγεῖται τὸ αὐστηρὸν μέτρον τῆς μὴ ἀναγνωρίσεως τοῦ ἐν τῇ Δύσει γινομένου Βαπτίσματος. Βεβαίως ὅμως ἡ Ἐκκλησία, σὺν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου, δύναται νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸ ἐν τῇ Δύσει γινόμενον Βάπτισμα κατ᾽ οἰκονομίαν, ἐφ᾽ ὅσον τοῦτο γίνεται εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος. Προκειμένου μάλιστα περὶ τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας παρατηρῶ, ὅτι κατὰ τὸ ἐπίσημον βιβλίον τῶν Προσευχῶν τῆς Ἐκκλησίας ταύτης, τὸ Βάπτισμα ὁρίζεται ὡς γινόμενον κατ᾽ ἀμφοτέρους τοὺς τρόπους, διὰ ῥαντισμοῦ δηλ. καὶ καταδύσεως.

Αἰδεσ. Clinton. Μετὰ σύντομον ἐπὶ τοῦ θέματος συζήτησιν θὰ ἦτο

* ***Σ. Δ. «Ε. Κ.»:*** Πρβλ. ***Χρυσοστόμου Α. Παπαδοπούλου***, Περὶ τοῦ βαπτίσματος τῶν ἑτεροδόξων, «Ἐκκλησ. Φάρος» Ἀλεξανδρείας, ΙΔ΄. 1915, σ. 469-483.

προτιμότερον, ἐὰν ἐγίνετο ἀνάπτυξις τοῦ τρόπου καὶ τῶν διαθέσεων τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ὡς πρὸς τὴν ἀποδοχὴν τοῦ Βαπτίσματος τῶν Δυτικῶν, τῆς γενομένης ἀναπτύξεως οὔσης κατὰ τὸ πλεῖστον γνωστῆς.

Ἀρχιμανδρίτης Χρυσόστομος. Ἡ ἀπόφασις τοῦ 18ου αἰῶνος ὑφίσταται, ἀλλὰ δὲν ἐφαρμόζεται ὑφ᾽ ὅλων τῶν ἐπὶ μέρους ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν· ὅπως δ᾽ ἀντιλαμβάνομαι, ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν θὰ ἄρῃ τὴν ἀπαγόρευσιν καὶ θὰ ἀναγνωρίζῃ τὸ Βάπτισμα τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Δύσεως, ὡς καὶ πρότερον, κατ᾽ οἰκονομίαν.

Μητροπολίτης. Ἐπιθυμῶ νὰ προσθέσω τὴν ἀντίληψίν μου, ὅτι τὸ ζήτημα τῆς κανονικότητος τοῦ Βαπτίσματος τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας δὲν εἶναι ζήτημα μὴ δυνάμενον νὰ παραμερισθῇ.

Κοσμήτωρ Haedlan. Ἐπιθυμῶ νὰ τονίσω τὸ ζήτημα τοῦ ἐκ μέρους τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀναβαπτισμοῦ Ἀγγλικανῶν, ὡς τοῦτο ἐγένετο ἐν Ἀφρικῇ, ὅπου τέκνα Ὀρθοδόξων, ἐν ἀπουσίᾳ Ὀρθοδόξου ἱερέως, βαπτισθέντα ὑπὸ Ἀγγλικανοῦ ἱερέως ἀνεβαπτίσθησαν ὑπὸ τοῦ Ὀρθοδόξου ἱερέως, ἅμα τῇ εἰς τὴν κοινότητα ἀφίξει του.

Μητροπολίτης. Ὁ ἱερεὺς οὗτος ὑποθέτω θὰ ἔπραξε τοῦτο, ὅπως προφυλάξῃ τὴν ἐνορίαν αὐτοῦ ἐκ τῆς ἐπεμβάσεως εἰς ταύτην ξένου ἱερέως, ὃν ὑπέλαβεν ἐκ προσηλυτιστικῶν ἐλατηρίων κινηθέντα. Ἄλλως τε ἐκ τοῦ μονομεροῦς τούτου παραδείγματος δὲν δύναται νὰ ἐξαχθῇ συμπέρασμα δίδον βάσιν διὰ παρεξηγήσεις. Ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία διεξήγαγε κατὰ τὸν 17ον καὶ 18ον αἰῶνα δεινὸν ἀγῶνα ἐναντίον τῶν προπαγανδιστῶν Παπικῶν καὶ Προτεσταντῶν. Ὁ λαὸς παρ᾽ ἡμῖν δὲν γνωρίζει τὰς ὑφισταμένας διαφορὰς μεταξὺ τῆς Ἐπισκοπιανῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν λοιπῶν Προτενσταντικῶν Ἐκκλησιῶν.

Οὗτος διακρίνει τοὺς Χριστιανοὺς τῆς Δύσεως εἰς δύο μόνον κατηγορίας, εἰς Καθολικοὺς καὶ Διαμαρτυρομένους. Ἐπειδὴ δὲ Προτεσταντικαί τινες Ἐκκλησίαι, ἐν αἷς δὲν περιλαμβάνεται ἡ Ἀγγλικανική, ἐνεργοῦσιν ἐν Ἀνατολῇ μεταξὺ τῶν Ὀρθοδόξων προσηλυτισμόν, ἐγεννήθη ἐκεῖ προκατάληψις ἐναντίον ἐν γένει ὅλων τῶν Προτεσταντῶν. Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία, ἀμυνομένη ἐναντίον τῆς ἐκ μέρους τῶν Καθολικῶν καὶ Διαμαρτυρομένων προπαγάνδας, διέταξεν, ὡς μέτρον ἀμύνης, νὰ ἀναβαπτίζωνται οἱ ἐκ τῶν Ἐκκλησιῶν τούτων εἰς τὴν Ὀρθόδοξον προσερχόμενοι. Εἰς τὴν σχετικὴν μάλιστα ἐγκύκλιον δὲν ἀναφέρονται οἱ Διαμαρτυρόμενοι, ἐκ τῆς ἀπαγορεύσεως ὅμως τοῦ Βαπτίσματος τῶν

Καθολικῶν, οἱ λειτουργοὶ συνήγαγον ὅτι τὸ μέτρον ἀφορᾷ καὶ τοὺς Διαμαρτυρομένους. Ἡ ἐγκύκλιος ὅμως αὕτη δὲν εἶνε ἐν χρήσει πανταχοῦ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας· ἐγὼ δὲ ὁ ἴδιος ἐδέχθην βεβαπτισμένους ὑπὸ ἄλλης Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας Χριστιανοὺς μόνον διὰ μύρου.

Αἰδεσ. Clinton. Ἐὰν τέκνα Ἀγγλικανῶν βαπτισθῶσι, δι' ἔλλειψιν Ἀγγλικανῶν ἱερέων, ὑπὸ Ὀρθοδόξων, τὸ Ὀρθόδοξον τοῦτο Βάπτισμα ὑποχρεοῖ καὶ εἰς Ὀρθόδοξον ἀνατροφήν;

Μητροπολίτης. Δὲν δύναται, φρονῶ, μία Ἐκκλησία νὰ εἴπῃ εἰς τοὺς ὑπ' αὐτῆς βαπτισθέντας, ἀφοῦ ἐγὼ σᾶς ἐβάπτισα ὑπάγετε νῦν νὰ ἀνατραφῆτε εἰς ἄλλην, πρὸς τὴν ὁποίαν δὲν διατελεῖ εἰς μυστηριακὴν κοινωνίαν. Συνοπτικῶς δύναμαι νὰ διατυπώσω ὡς ἀκολούθως τὴν σκέψιν μου· Δέχομαι ὡς ἔγκυρον τὸ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ὑμῶν εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος γινόμενον Βάπτισμα, ἐκ παραλλήλου ὅμως ἐφ' ὅσον θὰ συνέβαινε νὰ ἀντιληφθῶ, ὅτι ὑπάρχει διάθεσις ἐνεργείας προσηλυτισμοῦ παρὰ τοῖς Ὀρθοδόξοις ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας σας, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον οὐδὲ πρὸς στιγμὴν δύναμαι νὰ πιστεύσω, καὶ ἀναφέρω τοῦτο μόνον ὡς ὑπόθεσιν ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, πρὸς ἄμυναν κατὰ τοῦ ἐκ τοῦ προσηλυτισμοῦ κακοῦ, θὰ ἐθεώρουν καθῆκόν μου νὰ διατάξω τὸν ἀναβαπτισμόν.

Κοσμήτωρ Haedlan. Ἱκανῶς ἤδη ἀναπτυχθέντος τοῦ περὶ Βαπτίσματος ζητήματος νομίζω, ὅτι πρέπει νὰ εἰσέλθωμεν ἤδη εἰς τὴν συζήτησιν περὶ τοῦ μυστηρίου τοῦ Χρίσματος. Καὶ ἐν τῷ μυστηρίῳ τούτῳ δύο ὑπάρχουσι κυρίως διαφοραὶ μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν μας, ὡς πρὸς τὸν τύπον καὶ ὡς πρὸς τὸν χρόνον τοῦ μυστηρίου, διότι ἐνῷ ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία χωρίζει τὸ μυστήριον τοῦτο ἀπὸ τοῦ μυστηρίου τοῦ Βαπτίσματος, παρέχουσα αὐτὸ τοῖς ἤδη βεβαπτισμένοις εἰς προκεχωρηκυῖαν, ὅπως δήποτε, ἡλικίαν καὶ τελεῖ τοῦτο, σχετικῶς πρὸς τὸν τύπον, μόνον διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν, ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία παρέχει τὸ μυστήριον εὐθὺς ἀμέσως μετὰ τὸ Βάπτισμα, ὁ δὲ τύπος αὐτοῦ εἶναι ἡ δι' ἡγιασμένου ἐλαίου χρίσις τοῦ ἤδη βαπτισθέντος. Ἐπὶ τοῦ μυστηρίου ἤδη τούτου καὶ τῶν ὑπαρχουσῶν διαφορῶν ἐπιθυμῶ, ὅπως ἀκούσωμεν τὴν Ὀρθόδοξον ἀντίληψιν.

Ἀρχιμανδρ. Χρυσόστομος. Ἡ δογματικὴ ἔννοια τοῦ μυστηρίου τούτου ἀπαιτεῖ, ὅπως τὸ Χρῖσμα παρέχηται εὐθὺς μετὰ τὸ Βάπτισμα· διότι τὸ Χρῖσμα μεταδίδει τὸ χάρισμα τῆς πνευματικῆς δυνάμεως τῆς ἀναγεννήσεως εἰς τὸν διὰ τοῦ Βαπτίσματος ἀναγεννηθέντα. Ὁ βαπτιζόμε-

νος βεβαίως ἀναγεννᾶται καὶ εἰσέρχεται εἰς τὴν νέαν ζωήν, ἀλλὰ ἵνα ζήσῃ τὴν ζωὴν ταύτην ἔχει ἀνάγκην τῆς παρεχομένης αὐτῷ διὰ τοῦ Χρίσματος δυνάμεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Δὲν ὑπάρχει δὲ παράδοσις ἀρχαία δικαιολογοῦσα τὸν χωρισμὸν τῶν δύο τούτων μυστηρίων. Ὡς πρὸς τὸν τύπον τοῦ μυστηρίου ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ, τοῦτο βεβαίως ἐτελεῖτο ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου δι᾽ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν, ἤδη ὅμως πολὺ ἐνωρὶς καθιερώθη ὁ σημερινὸς τύπος, καθ᾽ ὃν ὁ ἱερεὺς χρίει διὰ τοῦ ὑπὸ τῶν Ἐπισκόπων προηγιασμένου ἐλαίου μετὰ μύρων διαφόρων τὸν βαπτισθέντα. Ἡ παράδοσις περὶ τοῦ τύπου τοῦ ἐλαίου εἶναι παλαιά, διότι ἀναφέρεται κατὰ τὸν β΄ ἤδη αἰῶνα.

Μητροπολίτης. Ἐὰν εἰς τὴν Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν ἐκράτει ἡ τάξις τοῦ νὰ γίνεται τὸ Βάπτισμα μόνον ἐπὶ τῶν ἐχόντων συνείδησιν τῆς μυστηριακῆς πράξεως, ἡ Ἐκκλησία μας θὰ ἀνεγνώριζεν ἐν τούτῳ συνέχειαν τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησιαστικῆς πράξεως. Ἀφοῦ ὅμως καὶ ὑμεῖς δέχεσθε ὡς ἐπιβαλλόμενον τὸν νηπιοβαπτισμόν, ἐπιβάλλεται νὰ δεχθῆτε καὶ τὴν μετάθεσιν τοῦ Χρίσματος διὰ τὴν ἐνδεδειγμένην ἀνάγκην τοῦ νὰ ἔχῃ ὁ βαπτισθεὶς καὶ ἐν τῇ ἀσυνειδήτῳ ἔτι καταστάσει τελείαν τὴν ζωὴν τοῦ Χριστοῦ. Διότι, ἀναβάλλοντες τὸ Χρίσμα, ἀναβάλλετε καὶ τὴν Μετάληψιν. Ἐν τοιαύτῃ ὅμως περιπτώσει πῶς θὰ ἑρμηνεύσητε ὡς πρὸς τὸ νήπιον τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου «ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς;». Ὅσον ἀφορᾷ τὸν τύπον τῆς δι᾽ ἐλαίου χρίσεως παρὰ τοῖς Ὀρθοδόξοις, τοῦ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν παρὰ τοῖς ἀγγλικανοῖς, οὗτος πάντως δὲν θεωρεῖται ἀποτελῶν οὐσιώδη διαφοράν.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΣ ΤΟΥ «ΕΚΚΛ. ΚΗΡΥΚΟΣ»

ΜΕΤΑ ΤΟΥ ΡΟΥΜΑΝΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ Κου Δ. ΔΗΜΗΤΡΕΣΚΟΥ

[Ὁ παρ᾽ ἡμῖν ἀπό τινος παρεπιδημῶν ἐλλογιμώτατος Καθηγητὴς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας καὶ Κοσμήτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Βουκουρεστίου, σπουδάσας τὴν Θεολογίαν ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου καὶ ἑλληνομαθέστατος κ. Δραγομῆρος Δημητρέσκου, εἶχε τὴν εὐγενῆ καλωσύνην νὰ ἐπισκεφθῇ τῇ παρελθούσῃ Τετάρτῃ τὰ Γραφεῖα τοῦ «Ἐκκλσ. Κήρυκος». Τῆς εὐκαιρίας ταύτης δραξάμενοι ἀπετείναμεν πρὸς τὴν αὐτοῦ Ἐλλογιμότητα, χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ, τὰς ἀκολούθους ἐρωτήσεις, εἰς τὰς ὁποίας εὐαρεστήθη ν᾽ ἀπαντήσῃ διαφωτίζων τὸ καθ᾽ ἡμᾶς κοινὸν περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐν Ρουμανίᾳ πραγμάτων]:

— *Ποῖον εἶνε, κ. Καθηγητά, τὸ διοικητικὸν σύστημα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρουμανίας;*

Τὴν Ρουμανικὴν Ἱεραρχίαν ἀποτελοῦσι 16 ἱεράρχαι, ὧν οἱ μὲν 8 ἔχουσι κυριαρχικὴν δικαιοδοσίαν, ἤτοι διοικοῦσιν ἐπαρχίας, ἐνῷ οἱ λοιποὶ 8 εἶνε βοηθοί των. Ὅλη ἡ Ἱεραρχία τοῦ Κράτους συνέρχεται εἰς Σύνοδον δὶς τοῦ ἔτους, τῇ 12 Ὀκτωβρίου καὶ 1 Μαΐου καὶ ἀσχολεῖται περὶ τῶν γενικῶν ἐκκλησ. ὑποθέσεων, διαρκῶς δὲ ἐπὶ 15—30 ἡμέρας. Πᾶσα ἡ διοίκησις τῆς Ἐκκλησίας ἀνήκει εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον ταύτην. Διαρκῆ Διοικοῦσαν Ἱερὰν Σύνοδον, ὁποία ἡ ὑμετέρα, εἰς ἣν ὑπάγονται πᾶσαι τῆς Ἐκκλησίας αἱ ὑποθέσεις, ἡμεῖς δὲν ἔχομεν. Ἕκαστος Ἱεράρχης ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ του εἶνε κυριάρχης, καὶ ἐπιλύει μόνος του τὰς ὑποθέσεις τῆς ἐπαρχίας του. Τὴν χηρεύσασαν ἐπαρχίαν διοικεῖ ὁ βοηθὸς Ἐπίσκοπος μέχρι τῆς ἐκλογῆς νέου Ἐπισκόπου.

—*Πῶς γίνεται ἡ ἐκλογὴ τῶν Ἐπισκόπων ;*

Εἰς ὡρισμένην ἡμέραν ὁριζομένην διὰ Βασιλ. Διατάγματος συνέρχονται ὡς Κολλέγιον, ἤτοι ὡς ἓν σῶμα, ἡ Κυβέρνησις, ἡ Γερουσία, ἡ Βουλή, Ἱερὰ Σύνοδος (ἥτις, ὡς εἴπομεν, ἀποτελεῖται ἐξ ὅλων τῶν ἱεραρχῶν τοῦ Κράτους) καὶ τὸ Ἀνώτερον Κονσιστόριον (ὅπερ σύγκειται ἐκ τῶν ἱερέων τῶν ἀντιπροσώπων τῶν Ἐπαρχιῶν, ἀνὰ 2—3 ἐξ ἑκάστης καὶ ἐξ ἀντιπροσώπων τῶν μονῶν, ἀνὰ 2 ἐξ ἑκάστης), καὶ γίνεται ἡ ἐκλογὴ διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας. Καὶ ἐπὶ μὲν μητροπολιτικῆς ἐκλογῆς αὕτη γίνεται ἐκ τῶν Ἐπισκόπων, ἐπὶ δὲ ἐπισκοπικῆς ἐκλογῆς γίνεται ἐκ τῶν κληρικῶν, τῶν κεκτημένων τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου ὁριζόμενα προσόντα. Ἡ τῶν Ἐπισκόπων ὅμως ἐκλογὴ δι' ἐπαρχίας ἐπεκράτησε κατὰ συνήθειαν νὰ γίνεται ἐκ τῶν βοηθῶν Ἐπισκόπων.

—*Ποία εἶνε ἡ ἐκπαίδευσις τοῦ κλήρου ;*

Ὁ κλῆρος ἐκπαιδεύεται ἐν ταῖς Ἱερατικαῖς Σχολαῖς τοῦ Κράτους, αἵτινες καλοῦνται Σεμινάρια, καὶ ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Βουκουρεστίου. Αἱ Ἱερατικαὶ Σχολαὶ εἶνε ὀκτατάξιοι· ἡ πρώτη τάξις ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν α΄ τοῦ παρ' ὑμῖν Ἑλληνικοῦ Σχολείου. Ἑκάστη Ἐπαρχία ἔχει τὴν Ἱερατικήν της Σχολήν, ἄρα πᾶσαι ἐν ὅλῳ τῷ Κράτει εἶνε 8. Συντηροῦνται ὑπὸ τοῦ Κράτους, οἱ δὲ μαθηταί του εἶνε ἐσωτερικοί, οἰκότροφοι. Οἰκότροφοι εἶνε καὶ πολλοὶ τῶν φοιτητῶν τῆς Θεολογίας καὶ διαιτῶνται ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Ράδου Βοεβόδα, ἐν ᾗ εἶνε ἱδρυμένη καὶ ἡ Βιβλιοθήκη τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου

— Θὰ ἠθέλομεν λεπτομερείας τινὰς περὶ τῶν πανεπιστημιακῶν θεολογικῶν σπουδῶν καὶ τῆς Θεολογ. Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου.

Λίαν προθύμως. Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ ἀποτελεῖται ἐξ 9 Καθηγητῶν, πάντων τακτικῶν. Τούτων 2 διδάσκουσι τὸν Ἑρμηνευτικὸν Κλάδον (ἤτοι ΠΔ καὶ ΚΔ μετὰ τῶν συναφῶν), 1 τὸ Ἐκκλ. Δίκαιον, 1 τὴν Πατρολογίαν καὶ τὴν Ἱστορίαν τῶν δογμάτων, 1 τὴν Γενικὴν Ἐκκλησ. Ἱστορίαν, 1 τὴν Ἱστορίαν τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, 1 τὴν Δογματικὴν καὶ τὴν Ἀπολογητικήν, 1 τὴν Ἠθικὴν καὶ 1 τὸν Πρακτικὸν Κλάδον.

Τὰ ἔτη τῆς φοιτήσεως εἶνε 4 διὰ τὸ πρωλυτικὸν πτυχίον, καὶ ἓν ἐπὶ πλέον διὰ τὸ διδακτορικόν. Εἰς τὴν Θεολογ. Σχολὴν ἐγγράφονται ἀπ' εὐθείας μόνον οἱ ἀπόφοιτοι τῶν Σεμιναρίων, ἐνῷ οἱ ἐκ τῶν ἀποφοίτων τῶν Γυμνασίων βουλόμενοι ὑφίστανται ἐξετάσεις εἰς τὰ μαθήματα τῆς διαφορᾶς (τὰ σεμιναριακὰ θρησκευτικὰ) ἐνώπιον εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς. Αἱ ἐξετάσεις τῶν φοιτητῶν εἶνε ἐτήσιοι· εἰς τὸ β΄ ὅμως ἔτος δίδουσι καὶ γενικὰς ἐξετάσεις εἰς τὸν Ἑρμηνευτικὸν καὶ τὸν Ἱστορικὸν Κλάδον, εἰς δὲ τὸ δ΄ ἔτος εἰς τὴν Δογματικήν, Ἀπολογητικήν, τὴν Ἠθικὴν καὶ τὸν Πρακτικὸν Κλάδον. Μετὰ τὸ πέρας τῆς τετραετίας ὑποβάλλουσι διατριβὴν ἵνα ἀναγορευθῶσι Προλύται τῆς Θεολογίας. Οἱ ἐκ τῶν Προλυτῶν βουλόμενοι ν' ἀναγορευθῶσι διδάκτορες τῆς Θεολογίας ὀφείλουσι νὰ φοιτήσωσιν ἓν ἐπὶ πλέον ἔτος, κατὰ τὸ ὁποῖον κάμνουν τὰ λεγόμενα «σεμινάριά» των, ἤτοι ἀσκήσεις ἐπιστημονικὰς ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν καὶ τὴν χειραγωγίαν τῶν Καθηγητῶν τοῦ κλάδου ἐκείνου, εἰς ὃ θέλει ὁ ὑποψήφιος διδάκτωρ νὰ εἰδικευθῇ, μετὰ ταῦτα δ' ὑποβάλλει τὴν σχετικὴν πρὸς τὴν εἰδικότητά του διδακτορικὴν διατριβήν, μετὰ τὴν ἔγκρισιν τῆς ὁποίας καὶ ἀναγορεύεται Διδάκτωρ. Οἱ φοιτηταὶ τῆς Θεολογίας ἀκροῶνται συγχρόνως ἐν τῇ Φιλοσοφικῇ Σχολῇ τὰ Λατινικά, τὰ Ἑλληνικὰ καὶ τὴν Γενικὴν Ἱστορίαν, αἱ εἰς τὰ μαθήματα ὅμως ταῦτα ἐξετάσεις δὲν εἶνε ὑποχρεωτικαί. Λαμβάνουσι μόνον ἀπόδειξιν ἀκροάσεως.

— Διὰ τί δὲν εἶνε ὑποχρεωτικαί;

Διότι πολλάκις συνέβη ν' ἀπορρίπτωνται ὑπὸ Καθηγητῶν ἀθρήσκων· διὰ τοῦτο ἐλήφθη τὸ μέτρον τοῦτο προστασίας τῶν θεολόγων φοιτητῶν.

— Εἰς πόσους ἀνέρχονται κατὰ μέσον ὅρον ἐτησίως ὅλοι οἱ φοιτηταὶ τῆς Θεολογίας;

Εἰς 400—450.

— *Ὑπάρχει παρ' ἡμῖν ἀγράμματος Κλῆρος;*

Ὄχι. Ἡ χειροτονία ἀγραμμάτων ἀπηγορεύθη ἤδα διὰ νόμου ἀπὸ τοῦ 1864. Ἑπομένως σήμερον οὐδαμοῦ, οὔτε ἐν τοῖς χωρίοις, ὑπάρχει οὐδὲ εἷς ἀγράμματος ἱερεύς. Πάντες εἶνε ἀπόφοιτοι Σεμιναρίου.

— *Χρησιμοποιεῖται ἄγαμος κλῆρος εἰς τὰς ἐνορίας ;*

Οὐδαμῶς. Ἄγαμοι χρησιμοποιοῦνται μόνον εἰς τὴν Μητρόπολιν καὶ τὰς Ἐπισκοπάς, καὶ δὴ μόνον πτυχιοῦχοι τῆς Θεολογ. Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου. Πάντες οἱ ἄγαμοι κληρικοὶ εἶνε περιωρισμένοι εἰς τὰς μονάς των.

[Ἐν τῷ ἑπομένῳ φύλλῳ ὁ λόγος περὶ τῆς μισθοδοσίας τοῦ Κλήρου, τῶν μονῶν, τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, ἱερατικῶν σωματείων καὶ περὶ τῶν σήμερον προεχόντων ἐν τῇ Ρουμανικῇ Ἐκκλησίᾳ ζητημάτων]:

ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ

Η ΑΙΣΧΡΟΚΕΡΔΕΙΑ

Ἓν ἀπὸ τὰ μεγαλείτερα δεινὰ τοῦ τελευταίου παγκοσμίου πολέμου ὑπῆρξε καὶ ἡ αἰσχροκέρδεια, ἡ ὁποία ἥπλωσε τοὺς πλοκάμους τη[...] εἰς ὅλα τὰ κράτη, καὶ εἰς τὰ μικρὰ καὶ εἰς τὰ μεγάλα. καὶ εἰς τὰ πτωχὰ καὶ τὰ πλούσια. Ἀσυνείδητοι καὶ ἀνήθικοι ἐκμεταλλευταὶ τῶ[...] συνθηκῶν, τὰς ὁποίας ἐδημιούργησεν ὁ πόλεμος, καὶ καθ' ὃν χρόνο[...] διεξήγετο, καὶ μετὰ τὴν λῆξίν του, εὗρον τὴν κατάλληλον εὐκαιρίαν ν[...] ἐπινοήσωσιν οἰκονομικοὺς ἐκβιασμοὺς τοιούτους, ὥστε αὐτοὶ μὲν ν[...] πλουτίζωνται, ὅλος δ' ὁ ἄλλος κόσμος νὰ πεινᾷ καὶ νὰ δυστυχῇ. Κα[...] ὠρθώθη ἓν μέγιστον πρόβλημα ἐνώπιον τῶν κοινωνιῶν καὶ τῶν Κυβερ[...]νήσεων: Πῶς δῆλα δὴ δύναται νὰ πταχθῇ τὸ κακὸν ὥστε νὰ ἐξασφα[...]λισθῇ μία ζωὴ ὑποφερτὴ διὰ τοὺς πολλοὺς καὶ νὰ προληφθῶσιν ἀν[...]πολόγιστοι κοινωνικοὶ σπαραγμοί. Τὸ πρόβλημα κατέστη ἀντικείμενο[...] συντονωτάτης μελέτης Ἐπιτροπῶν καὶ σκέψεις ἀντηλλάγησαν καὶ ἐνι[...]χοῦ καὶ ἀνάλογοι ἀποφάσεις ἐλήφθησαν.

Ἀλλ' ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες προχειρότατον ἔχομεν παράδειγμα πάλ[...] τὴν προγονικήν μας σοφίαν καὶ σύνεσιν καὶ εὑρετικότητα. Διότι [...] αἰσχροκέρδεια δὲν εἶνέ τι καινοφανές· τὴν ἀπαντῶμεν καὶ κατὰ τ[...] ἀρχαιοτάτην ἐποχὴν ἐν τῇ κλασσικῇ Ἑλλάδι. Ὁμιλεῖ περὶ αὐτῆς κ[...]

τῶν ψυχολογικῶν αἰτίων τῆς τεχνητῆς ὑψώσεως τῶν τιμῶν ὁ Πλάτων ἐν τοῖς «Νόμοις» του. Καὶ προτείνει ἐν αὐτοῖς τὸν διορισμὸν «νομοφυλάκων» ἐξ «ἐμπείρων» πολιτῶν δι' ἕκαστον ἐμπορεύσιμον εἶδος ὁριζόντων τὴν «ἀξίαν» αὐτοῦ, ἤτοι τὴν διατίμησιν, ἐφ' ἧς ἐπηγρύπνουν οἱ «ἀγορανόμοι», οἱ «ἀστυνόμοι» καὶ οἱ «ἀγρονόμοι». Διὰ τὴν σιτάρκειαν τῆς χώρας διωρίζετο διαρκὴς δεκαμελὴς Ἐπιτροπὴ ἐκ «σιτοφυλάκων» ἢ «σιτωνῶν» μὲ εἰδικοὺς «ταμίας τῶν σιτωνικῶν», τὸ δὲ «περὶ σίτου καὶ φυλακῆς τῆς χώρας» ζήτημα ἐξητάζετο κατὰ τὴν πρώτην συνέλευσιν ἑκάστης Πρυτανείας. Ὁ Δημοσθένης ἐν τῷ «κατὰ Διονυσιοδώρου» λόγῳ του ἐπιτίθεται κατὰ τοῦ μεγάλου σιτεμπόρου Κλεομένους, προέδρου σιτεμπορικῆς ἑταιρείας ἑδρεύοντος ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐκεῖθεν αὐθαιρέτως κανονίζοντος τὰς τιμὰς τοῦ διὰ τὴν Ἀττικὴν σίτου. Ὁ Λυσίας ἐξεφώνησε λόγον «κατὰ τῶν σιτοπωλῶν», οἵτινες ἐκερδοσκόπησαν ἐπὶ τοῦ σίτου ἐν καιρῷ λιμοῦ ἐν Ἀθήναις. Καὶ ὡρίσθη τίμημα διὰ τοὺς ἐνόχους: θάνατος. Ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία λοιπὸν διὰ θανάτου ἐτιμώρει τοὺς αἰσχροκερδεῖς. Ἐπιγραφικὸν ὑλικὸν τοῦ πρώτου ἡμίσεως τοῦ α' μ. Χ. αἰῶνος ἀναφέρει καὶ ἄλλας ποινὰς διὰ τοὺς αἰσχροκερδεῖς: ἄμεσον στέρησιν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων, ἐξορίαν, σφράγισιν τοῦ καταστήματος. Ἰδοὺ τί λέγει μία τῶν ἐπιγραφῶν διὰ τὴν τεχνητὴν ὕψωσιν τῶν τιμῶν: «... δι' ἃ δὴ δεδόχθαι τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ, τούς τε ἄρχοντας καὶ στεφανηφόρους πάντας συνεπισχύειν τοῖς ἀγορανόμοις, ὅπως *ἐν ταῖς αὐταῖς πᾶσα ἡ ἀγορὰ πάντων μένῃ τιμαῖς, καὶ μηδὲ εἷς τῶν πιπρασκόντων τι κατὰ μηδένα τρόπον πλείονος ἐπιβάλληται πιπράσκειν τῆς ἐνεστώσης τιμῆς*· τὸν δὲ κακουργοῦντα περὶ τὴν κοινὴν τῆς πόλεως εὐετηρίαν καὶ παραφθείραντά τι τὴν ἀγορὰν τῶν ὠνίων, *ὡς κοινὸν τῆς πόλεως λυμεῶνα ἐπάρατον εἶναι, ζημιοῦσθαί τε ὑπὸ τῶν ἀρχόντων, καὶ τῆς πόλεως εἴργεσθαι, τό τε ἐργαστήριον αὐτοῦ σανίσι προσηλοῦσθαι...*»

Ἡ Ἑλληνικὴ αὕτη σοφία τῆς ἀγρίας καὶ ἀμέσου καταδιώξεως τῶν αἰσχροκερδῶν ἐχρησίμευσε κατόπιν ὡς ὑπόδειγμα τῆς σχετικῆς πράξεως καὶ διὰ τοὺς Ρωμαίους καὶ διὰ τοὺς βυζαντινούς, καθ' ἃς ἔχομεν ἱστορικὰς ἐνδείξεις. Διὰ τί νὰ μὴ χρησιμεύσῃ καὶ δι' ἡμᾶς, ἀφοῦ εἶναι δική μας σοφία;

«Η ΚΑΙΝΗ ΔΙΔΑΧΗ»

Σήμερον κυκλοφορεῖ τὸ πρῶτον τεῦχος τοῦ νέου ἐπιστημονικοῦ θεολογικοῦ περιοδικοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ διὰ τὸ τέλος τοῦ Ἰουλίου ἀναφ-

αγγελθεῖσα ἔκδοσις ἐπεβραδύνθη ὀλίγον συνεπείᾳ τῶν πασιγνώστων ἄλλως τε τυπογραφικῶν συνθηκῶν, αἵτινες σήμερον εἶνε τόσον δύσκολοι. Κατὰ τὴν κοινὴν πάντων τῶν ἐπαϊόντων ὁμολογίαν, περιοδικὸν τοιοῦτο κέκληται νὰ πληρώσῃ μεγάλην καὶ ἐπιτακτικὴν ἀνάγκην, μάλιστα κατὰ τὰς σημερινὰς περιστάσεις, καθ' ἃς πλεῖστα ἐπίκαιρα θεολογικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα ἀπαιτοῦσιν ἐπιστημονικὴν διαφώτισιν καὶ διαπραγμάτευσιν. Ἀλλὰ καὶ καθ' ὅλου εἰπεῖν, ἀπετέλει λίαν αἰσθητὴν τὴν ἔλλειψιν διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ἡ ἀπουσία περιοδικοῦ ἐξυπηρετικοῦ τῶν ἀναγκῶν καὶ τῶν σκοπῶν τῆς Θεολογίας ἀκριβῶς ἐκεῖ, ὅπου ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἐδίδαξεν ἀπὸ τοῦ Ἀρείου Πάγου ἐνώπιον τῶν Ἐπικουρείων καὶ τῶν Στωϊκῶν φιλοσόφων τὴν καινὴν διδαχὴν τῆς ἐν Χριστῷ Ἀποκαλύψεως, καὶ ὅπου σήμερον ἑδρεύει ἡ θεραπαινὶς τῆς Θεολογικῆς Ἐπιστήμης Πανεπιστημιακὴ Θεολογικὴ Σχολή, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἀρύονται τὴν θεολογικὴν γνῶσιν οἱ λειτουργοὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ οἱ θεολόγοι. Βασίμως ἐλπίζομεν, ὅτι εἰς τὴν «Καινὴν Διδαχὴν» διανοίγεται στάδιον εὐρὺ καὶ ἀντάξιον τῶν σκοπῶν πρὸς οὓς ἀποβλέπει, καὶ ὅτι θὰ τύχῃ τῆς προσηκούσης προσοχῆς τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας.

ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ ΕΠΙ ΕΡΕΙΠΙΩΝ

Ἐπιστολὴ ἐξ Ἀϊδινίου πρὸς τὴν «Ἑστίαν» ἰδοὺ πῶς περιγράφει τὸ τεσσαρακονθήμερον μνημόσυνον, τὸ ὁποῖον ἐτελέσθη ἐκεῖ ὑπὲρ τῶν ἐσχάτως ὑπὸ τῶν Τούρκων σφαγέντων καὶ καέντων:

«Ἡ Ἐκκλησιαῖς πυρπολημέναις καὶ κατεστραμμέναις· εἰκονίσματα, ἱερὰ ἄμφια, δισκοπότηρα, θυμιατῆρι. δὲν ὑπάρχουν· οἱ παπάδες σφαγμένοι. Ποῦ καὶ μὲ ποιοὺς νὰ γείνῃ τὸ μνημόσυνο;

«Ὁ μεγάλος Δεσπότης Φιλαδελφείας Χρυσόστομος ἔφερε δυὸ παπάδες, ὁ ἀρχίατρος τοῦ Ἐρ. Σταυροῦ κ. Τσουνούκας εἰκονίσματα δανεικὰ ἀπὸ τὴν Μητρόπολι τῆς Σμύρνης καὶ ἄμφια καὶ θυμιατῆρι. Καὶ μέσα 'ς τὰ ἐρείπια τῆς ὡμορφοκκλησιᾶς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου μαζεύτηκε ὁ κόσμος γιὰ τὸ πρῶτο μνημόσυνο τῶν 1600 σφαγέντων καὶ καέντων. Καθένας ἀπὸ τοὺς προσελθόντας εἶχε καὶ ἕνα σφαγμένον, ἕνα καμμένον, ἕνα κρεουργημένον. Ὁ καθένας ἔπρεπε νὰ κάμῃ κεροδοσία δική του. Ὁ Δεσπότης, ἀφοῦ ἔκαμε μιὰ πρόχειρη Ἁγία Τράπεζα, ἐμοίρασε ἀπὸ ἕνα κερὶ δι' ὅλους τοὺς θανατωθέντας.

«Ὅταν ἐτελείωσε τὴν μεγάλην εὐχήν του καὶ εἶπε τὸ «ὁ Θεὸς συγ-

χωρέση τὰς ψυχὰς αὐτῶν», ἐδείχθη ὅλον τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Ὅλος ἐκεῖνος ὁ πονεμένος κόσμος, μαυροφορεμέναις μανάδες καὶ ὀρφανά, ἐπανέλαβαν τὴν τελευταίαν εὐχὴν τοῦ Δεσπότη καὶ ἐπρόσθεσαν: «Καὶ τοὺς φονηάδες μαζῆ Θεὸς σαγχωρέση τους»..

ΚΑΤ᾽ ΕΚΛΟΓΗΝ

= Οἱ Τοῦρκοι τῆς περιφερείας Σαρῆ Σαμπὰν καὶ τῆς Θράκης, ἀνερχόμενος εἰς δεκάδας χιλιάδων, συγκροτήσαντες συνέλευσιν διεβίβασαν πρὸς τὴν Συνδιάσκεψιν τηλεγραφήματα, δι᾽ ὧν ἐκφράζουσι τὴν πεποίθησίν των, ὅτι θὰ ζήσωσιν εὐτυχεῖς ὑπὸ τὴν ἑλληνικὴν αἰγίδα.

= Ὁ Δρ Δ. Μπελέλης ἐν ἐπιστολῇ του πρὸς τὰ «Ἰσραηλιτικὰ Χρονικά», ὀργάνου τῶν ἐν Μεγ. Βρεττανίᾳ Ἰσραηλιτῶν, ἐξαίρει τὴν φιλελευθέραν ἀνεξιθρησκείαν τῆς Ἑλλην Πολιτείας καὶ τοῦ Ἑλλην. λαοῦ ἀπέναντι τῶν ἐν τῷ Ἑλλ. Κράτει Ἰουδαίων.

Οὐδέποτε—λέγει—ἐσημειώθη ἐν Ἑλλάδι πρᾶξις ἀντιϊουδαϊκῆς μισαλλοδοξίας, ἐν τῇ ἑλληνικῇ δ᾽ ἰσονομίᾳ καὶ τὸ ἰουδαϊκὸν στοιχεῖον ἐλευθέρως δύναται ν᾽ ἀναπτυχθῇ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως.

= Μετ᾽ ἀνακουφίσεως ἐπληροφορήθη σύμπαν τὸ Ἑλληνικὸν καὶ ἀπὸ τὸν τύπον, ἀλλὰ κυρίως δι᾽ ἐπισήμου ἀνακοινώσεως τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν, τὴν ἐπελθοῦσαν ἄκρως εὐχάριστον φιλικὴν συνεννόησιν μεταξὺ Ἰταλίας καὶ Ἑλλάδος.

Πολλαὶ ἀφορμαὶ ἐδόθησαν νὰ ἐμφιλοχωρήσῃ μεταξὺ τῶν δύο φίλων ἐθνῶν δυσαρέσκεια, διὸ καὶ δικαίως ὁ κ. Ὑπουργὸς ἐτόνισε τὴν μεγίστην σημασίαν τῆς ἐπελθούσης συμπνοίας των καὶ τῆς συνεπείᾳ ταύτης ἀποκαταστάσεως ἀγαθῶν μεταξὺ αὐτῶν σχέσεων.

= Διεψεύσθη ἡ εἴδησις, καθ᾽ ἣν τὸ Βατικανὸν διώρισεν Ἐπίσκοπον ἐν Διακοβὰρ τῆς Νοτιοσλαυΐας, διότι δὲν ἀνεγνώρισεν ἀκόμη τὸ Νοτιοσλαυϊκὸν Κράτος.

Τὸ Βατικανόν, συνεπείᾳ συμβάσεων εἰδικῶν μὲ τὴν Αὐστρίαν, διώριζεν ἐπισκόπους εἰς τὰς ἤδη νοτιοσλαυϊκὰς ἐπαρχίας, ἀπὸ τῆς πτώσεως ὅμως τῆς δυαδικῆς μοναρχίας αἱ συμβάσεις αὗται δὲν ἰσχύουν πλέον.

= Εἰς τὴν ἐπισκεφθεῖσαν τὴν ΚΠολιν Ἀμερικανικὴν ἐξεταστικὴν Ἐπιτροπὴν ὁ Τοποτηρητὴς ἐδήλωσε ποῖοι εἶνε οἱ πόθοι τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὡς πρὸς τὴν ἐθνικήν του ἀποκατάστασιν

«Ὁ Ἑλληνισμὸς ἐπιθυμεῖ—εἶπε—ὅπως τὰ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων κατοικούμενα ἐδάφη καὶ ἡ ΚΠολις ἑνωθοῦν μὲ τὴν Ἑλλάδα, καί, ἂν τοῦτο εἶνε ἀδύνατον, νὰ τεθοῦν ὑπὸ τὴν ἐντολὴν τῆς Ἑλλάδος».

Ἐὰν ὅμως καὶ τοῦτο ἤθελεν ἀποδειχθῇ ἀπολύτως ἀδύνατον, «οἱ ἀλύτρωτοι Ἕλληνες, εὐγνωμονοῦντες ἐξ ἴσου πρὸς τὴν Γαλλίαν, τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Ἀμερικήν, θὰ ἐδέχοντο εὐχαρίστως οἱανδήποτε ἐξ αὐτῶν ὡς ἐντολοδόχον Δυναμιν».

= Καὶ ἓν ἀπὸ τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα ἀποτελέσματα τοῦ πολέμου:

Κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ νέου Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Γερμανίας ἐν τῇ

Ἐθνοσυνελεύσει τῆς Βαϊμάρης, ἐψηφίσθη ἄρθρον καταργοῦν πᾶσαν διάκρισιν φύλου καὶ κοινωνικῆς τάξεως καὶ τοὺς τίτλους εὐγενείας.

= Καὶ οἱ Μουφτῆδες Πραβίου καὶ Σερρῶν ἐξέφρασαν ἐπισήμως τὸν ἀποτροπιασμὸν τῶν οὓς ἀντιπροσωπεύουσι μουσουλμάνων διὰ τὰ ὑπὸ τῶν ὁμοφύλων των τερατουργηθέντα ἐν Μ. Ἀσίᾳ, οὓς παραδίδουν εἰς τὸ ἀνάθεμα.

= Μεγάλη ἐπαναστατικὴ Ἐθνοσυνέλευσις Τούρκων συγκληθεῖσα ἐν Ἐρζερούμ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ δικτάτορος Μουσταφᾶ Κεμὴλ πασᾶ ἀνεκήρυξεν ὡς Σουλτᾶνον τὸν νῦν διάδοχον τῆς Τουρκίας.

Οἱ Σύμμαχοι λαμβάνουσι μέτρα διὰ τὴν ἐπανάστασιν ταύτην.

= Ἐγράψαμεν παραλαβόντες ἐκ τῶν ἐφημερίδων, ὅτι οἱ Βούλγαροι ἔκαυσαν τὸ παρὰ τὴν Ἀδριανούπολιν χωρίον Σουφλί, φονεύσαντες πλείστους Ἕλληνας.

Τὸ Σουφλί, καθ' ἃ ἀναγνώστης ἡμῶν ἐπανορθοῖ, δὲν εἶνε χωρίον ἁπλῶς, ἀλλὰ πόλις ἑλληνικὴ ἀριθμοῦσα ἄνω τῶν 15.000 Ἑλλήνων.

Ἡ πόλις ἤνθει πρὸ πενταετίας, εἶχε δὲ σχολεῖα ἀξιόλογα καὶ βιομηχανίαν προηγμένην, προσέτι δὲ δύο μεγάλα μεταξουργεῖα λόγῳ τῆς μεγάλης προόδου τῆς μεταξοπαραγωγῆς.

= Ὁ περίφημος Ἀμερικανὸς ἑκατομμυριοῦχος Ἀνδρέας Κάρνετζυ ἀπέθανε.

Περίφημος ἔγεινεν ὄχι τόσον διὰ τὰς ἑκατοντάδας τῶν ἑκατομμυρίων του, ὅσον διὰ τὴν σκοπιμωτάτην διάθεσιν τοῦ μεγίστου μέρους τοῦ πλούτου του ὑπὲρ ἔργων φιλανθρωπικῶν και ἐκπαιδευτικῶν ἱδρυμάτων.

Ἐκέρδιζε διὰ νὰ δίδῃ. Ἀλλ' ἀκριβῶς καὶ διότι ἔδιδεν, ἐκέρδιζε.

= Εἰς μυστικὴν συνεδρίασιν ἐν τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχείῳ ΚΠόλεως ἔλαβε μέρος καὶ τὸ Ἀρμενικὸν Πατριαρχεῖον.

Συνεζητήθη ἡ ἐν ΚΠόλει κατάστασις τοῦ χριστιανισμοῦ πληθυσμοῦ, τοῦ ὁποίου βυσσοδομεῖ τὴν ὁλοκληρωτικὴν πλέον ἐξόντωσιν τὸ κρίμασιν οἷς οἶδε Κύριος ὑφιστάμενον ἀκόμη κουρκικὸν καθεστώς.

= Φρικτὰ μαρτύρια ἠγγέλθησαν ἐκ Σμύρνης ὑποστάντες οἱ μικροὶ Ἕλληνες Πρόσκοποι τοῦ Ἀϊδινίου ὑπὸ τῶν Τούρκων.

Τὰ μαρτύρια τῶν ἀγνῶν νεανιῶν μᾶς φέρουν εἰς τοὺς πρώτους τῶν διωγμῶν χριστιανικοὺς χρόνους, τῶν ὁποίων τὰ μαρτυρολόγια, ἕνεκα τῆς μεγάλης ἀφ' ἡμῶν χρονικῆς ἀποστάσεως, μᾶς φαίνονται ἐνίοτε ὡς μῦθοι.

Καὶ ὅμως ἔχομεν σήμερον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας πραγματικότητα ἀπαράλλακτον πρὸς τὴν ἀρχαίαν.

Ἡ ἰδία θηριωδία καὶ σκληροτης τῶν διωκτῶν, ἡ ἰδία ἐμμονὴ εἰς τὴν πίστιν καὶ εἰς τὰ ἱερὰ πατρια ἀνηλίκων παιδίων, τὸ ἴδιον θάρρος, ἡ αὐτὴ παρρησία, ἡ αὐτὴ περιφρόνησις πρὸς τὸν θάνατον.

= Ἐξακολουθεῖ ἔτι σηζητούμενον τὸ ζήτημα τῆς Θράκης καὶ παρατείνεται ἡ ἀγωνία τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τοῦ τε ἐλευθερωτοῦ και τοῦ ἀποκαρδακοῦντος τὴν ἐλευθερίαν.

Ἀλλὰ καὶ σύμπαν τὸ Ἑλληνικον ἐλπίζει εἰς τὴν αἰσίαν τοῦ ζητήματος λύσιν.

Καὶ παραλλήλως πρὸς τὴν εὔλογον πικρίαν διὰ τὰς ἀναβολὰς καὶ τὰς ἀντιδράσεις ἔχει τὴν παρηγορίαν τῆς ἐνθαρρύνσεως ἀπὸ ὅλον τὸν παγκόσμιον τύπον καὶ ἀπὸ τὴν κοινὴν γνώμην ὅλων τῶν λαῶν τῆς γῆς.

Διότι τὸ δίκαιον τῆς ἑλληνικῆς ὑποθέσεως εἶνε τόσον φαεινόν, ὥστε αὐτεπιβάλλεται εἰς πᾶσαν ψυχὴν καὶ εἰς πᾶσαν διάνοιαν.

Ἰδιαιτέρως μᾶς συγκινεῖ ἡ κοινὴ γνώμη τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἡ ὁποία ἀνεξαρτήτως πολιτικῆς ἀποχρώσεως κηρύσσεται διατόρως ὑπὲρ ἡμῶν.

— Ἐν τῷ μεταξὺ προβάλλουν καὶ οἱ Βούλγαροι τὰ ἐπιχειρήματά των, ἐν Παρισίοις μὲν δι' ὑπομνημάτων, ἐν Θράκῃ δὲ δι' ἀνθελληνικῶν ἐνεργειῶν κομιτατζήδων, δι' ἀπαγωγῶν γυναικῶν, παρθένων καὶ ἑλληνοπαίδων.

— Ἠγγέλθη ὅτι αἱ ἐν Κυρηναϊκῇ ὑπὸ Ἰταλῶν ἐνεργούμεναι ἀνασκαφαὶ ἀπεκάλυψαν νέον στρῶμα ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ.

Μεταξὺ τῶν εὑρημάτων καταλέγονται μεγάλα ἀγάλματα τῶν Χαρίτων, τοῦ Ἑρμοῦ, τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου, τοῦ Ἔρωτος καὶ τῆς Ἀναδυομένης Ἀφροδίτης, ἐφάμιλλα ἢ καὶ ὑπεροχώτερα τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἀνώτατον Ἐκκλησ. Δικαστήριον. — Ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως τοῦ Σ. ἐπισκόπου Σπάρτης κ. Γερμανοῦ ἀποφηνάμενον τὸ Ἀνώτατον Ἐκκλ. Δικαστήριον ἐκήρυξεν αὐτὸν ἀθῷον τῶν ἀποδοθεισῶν αὐτῷ κατηγοριῶν.

Τῇ 7 δὲ τρέχοντος ἐκηρύχθη ἡ λῆξις τῶν ἐργασιῶν τοῦ Δικαστηρίου.

Μητροπολιτικὴ χοροστασία. Ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος ὁ Σεβ. Μητροπολίτης ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ πανηγυρίζοντι φερωνύμῳ ναῷ, τῷ κατὰ τὴν λεωφόρον Συγγροῦ, ὁμιλήσας πρὸς τὸ πολυπληθὲς ἐκκλησίασμα καταλλήλως ἀπὸ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς ἑορτῆς.

— Τῇ ἑσπέρᾳ τῆς παρελθούσης Τρίτης ἡ Α. Σ. ὁ Μητροπολίτης παρέθηκεν εἰς τιμὴν τοῦ ἐνταῦθα παρεπιδημοῦντος Καθηγητοῦ της Ἐκκλησ. Ἱστορίας καὶ Κοσμήτορος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Βουκουρεστίου κ. Δραγομίρου Δημητρέσκου δεῖπνον εἰς ὃ ἐκλήθησαν συνδαιτυμόνες καὶ οἱ Καθηγηταὶ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Τοῦ Κοσμήτορος τῆς Θεολογ. Σχολῆς κ. Εμμ. Ζολώτα ἀπουσιάζοντος ἐξ Ἀθηνῶν, τῶν δὲ κ. κ Γ. Δέρβου καὶ Ν. Παπαγιαννοπούλου ἀσθενούντων, τοῦ δείπνου μετέσχον ὁ Πανοσ. Ἀρχιμ. κ. Χρυσ. Παπαδόπουλος καὶ ὁ κ. Γρηγ. Παπαμιχαήλ. Ὁ Σ. Μητροπολίτης προπίνων ὑπὲρ τοῦ κ. Δημητρέσκου ἐξεδήλωσε τὴν χαράν του ὅτι ἔσχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ξενίσῃ ἕνα τῶν πρωτίστων ἀντιπροσώπων τῆς Θεολογ. Ἐπιστήμης ὁμοδόξου χώρας, μεθ' ἧς ἄρρηκτοι δεσμοὶ συνδέουσι τὴν ἡμετέραν πατρίδα, καὶ ἐξέφρασε τὴν ἐλπίδα ὅτι μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ παγκοσμίου πολέμου αἱ ὀρθόδοξοι χῶραι τῆς Ἀνατολῆς, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς Ρωσίας, ἧς πάντες εὐχόμεθα τὴν πλήρη ἀποκατάστασιν, θὰ συνεργασθῶσιν εἰς νέαν ἐμφάσιν τῆς δυνάμεως τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὡς οὗτος ἀνεπτύχθη ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ, ἥτις καὶ μόνη, ἅτε μεσάζουσα μεταξὺ Παπισμοῦ καὶ Προτεσταντισμοῦ, δύναται νὰ συγκρατήσῃ τὸ σαλευόμενον ὑπὸ τῶν νέων ἀνατρεπτικῶν ἰδεῶν οἰκοδόμημα τοῦ Χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ.

Ὁ κ. Δημητρέσκου ἀπαντῶν ἐξέφρασε τὴν εὐγνωμοσύνην του διὰ τὴν ξενίαν καὶ διὰ τὴν εὐτυχῆ συνάντησιν μετὰ τῆς Α. Σ. καὶ Καθηγητῶν τῆς Σχολῆς, τῆς ὁποίας καυχᾶται ὅτι εἶνε τρόφιμος, ταυτοχρόνως δὲ διετράνωσε

τὴν χαράν του, διότι τὰς ἰδέας καὶ ἐλπίδας τῆς Α. Σ. καὶ αὐτὸς ἀσπάζεται, πιστεύων ὅτι ἡ συνεργασία τῶν ὀρθοδόξων λαῶν τῆς Ἀνατολῆς κέκληται νὰ ἐπιτελέσῃ μεγίστην ἀποστολὴν διὰ τὸν Χριστιανικὸν κόσμον. Ἐτόνισε δὲ ὅτι οἱ τοῦ Ἑλληνικοῦ Πανεπιστημίου τρόφιμοι ἐν Ρουμανίᾳ θεωροῦνται κορυφαὶ τῶν θεολόγων, καὶ αὐτῶν ἡ γνώμη ζητεῖται διὰ πᾶν θεολογικὸν καὶ ἐκκλησιαστικὸν ζήτημα. Τούτου ἀκριβῶς ἕνεκα ἐθεώρησε καλὸν νὰ εἰσηγηθῇ τὴν ἀποστολὴν νέων Ρουμάνων τροφίμων τῆς Θεολογίας εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Πανεπιστήμιον.

Κατὰ τὸ δεῖπνον καὶ μετ᾽ αὐτὸ πλεῖστα θέματα ἐκκλησιαστικὰ καὶ θεολογικὰ ἐθίγησαν καὶ γνῶμαι ἐνδιαφέρουσαι ἀντηλλάγησαν περὶ τοῦ τρόπου τῆς συνεργασίας τῶν ὀρθοδόξων θεολόγων, ἀνωμολογήθη δὲ ὅτι ὁ ἄριστος καὶ ὁ πρώτιστος τῶν τρόπων τοιαύτης συνεργασίας εἶνε ἡ συγκρότησις θεολογικῶν Συνεδρίων, δυναμένων νὰ προπαρασκευάζωσι τὴν ὑπὸ τῶν συνόδων τῆς Ὀρθοδόξου Ἱεραρχίας ἐπίλυσιν διαφόρων ζητημάτων. Ἐφ᾽ ᾧ ὁ κ. Δημητρέσκου προέτεινεν εἰς τοὺς συναδέλφους του Καθηγητὰς νὰ λάβωσι τὴν πρωτοβουλίαν τῆς συγκροτήσεως τοῦ πρώτου θεολογικοῦ Συνεδρίου ἐν Ἀθήναις, ἡ δὲ Α. Σ. εἶπεν ὅτι ἀποδέχεται τὴν προστασίαν αὐτοῦ.

Παρασημοφορία. — Ἀπενεμήθη τὸ παράσημον τοῦ Ταξιάρχου τοῦ Σωτῆρος τῷ Σ. Μητροπολίτῃ Ἴμβρου κ. Παναρέτῳ διὰ τὰς ἐκκλησιαστικὰς καὶ ἐθνικὰς αὐτοῦ ὑπηρεσίας.

Εἰσφοραὶ ἐκ δίσκου ὑπὲρ τοῦ Οἴκου Τυφλῶν. — Ναοῦ ἁγ. Σπυρίδωνος Πειραιῶς δρ. 152, ὁ τοῦ ἁγ. Κωνσταντίνου Ἄνω Λιοσίων δρ. 31, ὁ τῆς Εὐαγγελιστρίας Πειραιῶς δρ. 30, ὁ τοῦ Διακοφτοῦ δρ. 11, ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως δρ. 260, ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Θηβῶν καὶ Λεβαδείας δρ. 800, ὁ Τοποτηρητὴς τῆς Ἐπισκοπῆς Πατρῶν δρ. 387, ὁ τοῦ ἁγ. Σπυρίδωνος Ἀθηνῶν δρ. 66, ὁ τῶν Ταξιαρχῶν (Πύλης Ἀγορᾶς) δρ. 15, ὁ τοῦ ἁγ. Ἀνδρέου Λαυρίου δρ. 15, ὁ τοῦ Μοναστηρακίου δρ. 51, ὁ τοῦ ἁγ. Νικολάου (Πευκακίων) δρ. 40, ὁ τῆς Καπνικαρέας δρ. 58, ὁ τῆς Χρυσοσπηλαιωτίσσης δρ. 191.

ΝΕΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΑΙ

[Ὁ «Ἐκκλησ. Κῆρυξ» ἀναγράφει μετὰ συντόμου κρίσεως πᾶν σύγγραμμα εἴτε μελέτημα ἐν περιοδικῷ ἢ φύλλῳ, τοῦ ὁποίου ἀντίτυπον ἀποστέλλεται πρὸς τὴν Διεύθυνσιν αὐτοῦ].

Παγκρατίου Βατοπαιδινοῦ (Ἀρχιμανδρίτου τοῦ Οἰκουμ. Θρόνου καὶ Διδασκάλου τῆς Θεολογίας), ὁ Ἐπιτάφιος Θρῆνος, ἢ τὰ Ἐγκώμια τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, διορθωθέντα, καὶ ἐκδιδόμενα ἀδείᾳ καὶ ἐγκρίσει τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1918.

Ὁ ἐκδότης τῶν Ἐγκωμίων τούτων εὑρὼν ἐν κώδικι τοῦ ις´ αἰῶνος ἐγκώμια οὐ μόνον διάφορα τῶν ἐν χρήσει, ἀλλὰ καὶ ὀλιγαριθμότερα, συμπεράνας δ᾽ ἄρα ἔτι δὲν εἶνε ἔργα τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ, ἐπεδόθη εἰς τὴν ἔρευναν καὶ μελέτην πάντων τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις ΚΠόλεως ἀποκειμένων ἀρχαίων χειρογράφων Τριῳδίων, ἐξ ἧς εἶδεν ὅτι «ὅσα τριῴδια χειρόγραφα, τόσοι καὶ ποιηταὶ ἐγκωμίων» καὶ ὅτι «τὰ ἐγκώμια μόλις ἀπὸ τοῦ ιζ´ αἰῶνος καὶ ἐφεξῆς ἤρξαντο βαθμηδὸν καὶ κατ᾽ ὀλίγον εἰσαγόμενα εἰς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Μεγ. Σαββάτου». Τοῦτο ἀποδεικνύει, ὅτι ποιηταὶ αὐτῶν εἶνε διάφοροι εὐλαβεῖς μέν,

ἀλλὰ παιδείας ἀμοιροῦντες χριστιανοί, ἢ μᾶλλον μοναχοὶ ἀγνοοῦντες τοὺς κανόνας τῆς μετρικῆς καὶ αὐτὸν τὸν τονισμὸν τῶν λέξεων παραβλέποντες.

Ἐκ τῆς συγκριτικῆς ταύτης μελέτης τῶν χειρογράφων ὁ φερέπονος Ἀρχιμ. κ. Παγκράτιος καταρτίσας πλῆρες καὶ τέλειον κείμενον διωρθωμένων Ἐγκωμίων, ὑπέβαλεν αὐτὸ εἰς τὴν κρίσιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἥτις καὶ ἀνέθηκε τὴν ἐξέτασιν αὐτοῦ εἰς εἰδικὴν ἐκ μελῶν τῆς Συνόδου Ἐπιτροπήν. Ἡ Ἐπιτροπὴ μετὰ λίαν ἐπισταμένην μελέτην τῆς ἐργασιας, ἐν Ἐκθέσει αὐτῆς πρὸς τὴν Ἱ. Σύνοδον ἐχαρακτήρισεν ὄντως τὰ νῦν ἐν χρήσει Ἐγκώμια ὡς ἔργα «ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀδοκίμων καὶ ἀδεξίων ποιητῶν», ἐν οἷς καὶ «ἀσύμμετρα καὶ ἀκαλαίσθητα καὶ παράτονα, προξενοῦντα ἀηδίαν, ἵνα μὴ εἴπωμεν καὶ γέλωτα πολλάκις, εἰσαχθέντα ἐν ἐπισήμῳ χρήσει ἄνευ πολλῆς ἐπιστασίας». Τούτου ἕνεκα λαβοῦσα ἡ Ἐπιτροπὴ ὑπ' ὄψιν «ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸ ἀτελεύτητον πλῆθος τῶν ἐγκωμίων, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν παρατηρουμένην τῶν χριστιανῶν δοσφορίαν, ἔγνω τὴν ἀποκοπήν τινων καὶ τὸν περιορισμὸν αὐτῶν εἰς 40 εἰς ἑκάστην στάσιν». Ἀπεκόπησαν οὕτω ὅσαι στροφαὶ εἶνε τῆς αὐτῆς ἐννοίας, διετηρήθησαν δὲ τὰ ἁπλούστερα καὶ λογοτεχνικώτερα. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἰδίᾳ ἐπέστησε τὴν προσοχήν της εἰς τοῦτο, ὅπως ἑκάστη γραφὴ κατὰ τὸ δυνατὸν ἀναφέρηται εἰς σχετικὸν ἔργον ἢ διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Εὑροῦσα οὕτω καλῶς ἐχούσας τὰς γραφὰς τοῦ κ. Παγκρατίου, ἐνέκρινεν ὅπως τὰ ἐγκώμια ἐκδοθῶσι κατὰ στίχους.

Συνῳδὰ τῇ Ἐκθέσει ταύτῃ τῆς Ἐπιτροπῆς ἡ Ἱ. Σύνοδος ἐνέκρινεν ἐπισήμως τὰς ἐπὶ τῶν ἐγκωμίων ἐργασίας καὶ ἐπιτευχθείσας τροποποιήσεις, οὕτω δ' ἔχοντα τὰ Ἐγκώμια καὶ ἐξεδόθησαν ἐν τῷ τευχιδίῳ τούτῳ.

Διετρίψαμεν διὰ μακροτέρων περὶ τὴν ἐργασίαν ταύτην, διότι ἀφορᾷ εἰς ζήτημα σπουδαιότατον τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὑμνῳδίας, ἀπὸ πολλοῦ κατανοηθείσης τῆς ἀνάγκης τῆς κριτικῆς ἐκδόσεως πάντων τῶν λειτουργικῶν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν βιβλίων ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὑπὸ εἰδημόνων ἀντιβολῆς τῶν σωζομένων ἀρχαίων αὐτῶν χειρογράφων, ὧν ἰδίᾳ βρίθουσιν αἱ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει καὶ ἐν Εὐρώπῃ Βιβλιοθῆκαι. Δὲν ἀμφιβάλλομεν, ὅτι διὰ πληρεστέρας καὶ πολυμερεστέρας ἐργασίας ἀνὰ τὰς Βιβλιοθήκας ταύτας καὶ ἄλλαι σημαντικαὶ βελτιώσεις δύνανται νὰ ἐπενεχθῶσιν εἰς τὰ περὶ οὗ ὁ λόγος Ἐγκώμια.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Αἰδ. Δημητρ. Κεχρῆ, Μονόδριον. Συνδρομὴ ἐλήφθη· εὐχαριστοῦμεν. Ἤρξατο ἡ ἀποστολὴ τοῦ φύλλου. — *Αἰδ. Β. Καμπάνα*, Αμφιλοχίαν. Ὁ κ. Δημοσθ. Σωτηρίου ἐνεγράφη· συνδρομὴ ἐλήφθη· εὐχαριστοῦμεν· δὲν εἰδοποιήσατε ἡμᾶς εὐκαίρως περὶ ἀλλαγῆς τῆς διευθύνσεώς σας. — *Πανοσ. Συμ. Σακελλαρίου*, Καστανιάν. Συνδρομὴ ἱ. ναοῦ Καστανιᾶς ἐλήφθη· εὐχαριστοῦμεν — *Ἐκκλ. συμβ. ναοῦ ἁγ. Γεωργίου*, Μακρυνίτσαν. Διεύθυνσις διωρθώθη, φύλλα ἐστάλησαν· ἀναμένομεν σμνδρομήν. *Αἰδ Ἀθαν. Στάμου* Μαλανδρένιον. Συνδρομὴ ἐλήφθη· φύλλα ἐστάλησαν.—*κ. Κωνστ. Μαστρογιάννῃ* Καλιανοῦ. Συνδρομὴ ἐλήφθη· εὐχαριστοῦμεν· διεύθυνσις διωρθώθη.—*Αἰδ. Ἰω Σταυριανάκῳ*, Παλωβᾶν. Ἐνεγράφητε· φύλλον ἀποστέλλεται. *κ. Βασιλ. Κοκκίνην* Στένωμα. Ἐνεγράφητε· φύλλον ἀποστέλλεται. *Αἰδ. Λάμπρῳ Ἀλβανῷ*, Βραγγιανά. Συνδρομὴ ἐλήφθη· εὐχαριστοῦμεν· φύλλα ἐστάλησαν.—Αἰδ. *Σ. Κονταράτῳ*, Ἐπισκοπεῖον Σύρου. Ὁ «Ε. Κ.» τακτικῶς ἀποστέλλεται, ἀναμένομεν συνδρομήν. – *Αἰδ. Ἰω. Γκόρῃ*. Λάρισαν. Ζητηθέντα φύλλα τοῦ θ' τόμου ἀπεστάλησαν· τὰ λοιπὰ εἶνε ἐξηντλημένα. — Αἰδ. *Γ. Φραντζεσκάκῃ* Βάμον. Συνδρομὴ τοῦ αἰδ. Ἰω. Λαγουμιτζάκῃ ἐλήφθη.

ἐνεγραφη· εὐχαριστοῦμεν.— κ. *Π Γ. Ὀλυμπίῳ*. Λεμεσόν. Ζητηθέντα φύλλα δ
τὴν «Ἀγροτ. Βιβλιοθήκην» ἐστάλησαν.—*Αἰδ. Κωνστ. Τσιφτσῇ*. Δραμάλαν· Π
τοῦ Ἱερατικοῦ Φροντιστηρίου θὰ γράψωμεν ἐν τῷ Ε. Κ λίαν προσεχῶς.—
Παναγ Διαμαντοπούλῳ, Πειραιᾶ. Τὸ ζητηθὲν φύλον ἐστάλη Ἑρμηνεία εἰς ὁλόκλη
τὴν Καιν. Διαθήκην εἶχεν ἐκδώσῃ ἐξ ἀρχαίων ὑπομνημάτων ὁ Θ. Φαρμακίδ
Διὰ τὰ 3 Εὐαγγέλια ὑπάρχει ἡ ἑρμηνεία τοῦ Ν. Δαμαλᾶ.

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΕΙΣ

ΤΟΠΟΘΕΤΕΙΤΕ ΤΑ ΧΡΗΜΑΤΑ ΣΑΣ ΕΙΣ ΕΝΤΟΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΙΑ

Δίδουν τόκον 5 ο|ο τὰ ἑξάμηνα καὶ 4 1|2 ο|ο τὰ τρίμηνα. Ὁ τόκος των ε
ἀπηλλαγμένος παντὸς φόρου καὶ παντὸς τέλους. Εἶνε ἠγγυημένα ὑπὸ τοῦ Κ
τους καὶ ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης. Πληρώνονται ἀμέσως εἰς τὴν λῆξίν των
τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν καὶ προεξοφλοῦνται ὑπὸ τῆς ἰδίας. Μεταβιβάζο
δι' ἁπλῆς παραδόσεως εἰς ἄλλον, ὅπως τὰ χαρτονομίσματα, ἢ δι' ὀπισθογρα
σεως, ὅπως αἱ συναλλαγματικαί. Ἀποτελοῦν δηλαδὴ ρευστὸν χρῆμα πρόχει
εἰς κάθε στιγμήν. μὲ τὴν διαφορὰν μόνον ὅτι δίδουν καὶ τόκον μεγαλύτερον
κάθε ἄλλην κατάθεσιν. Ἐκδίδονται εἰς ποσὰ 100, 500, 1 000, 10.000 καὶ 100
δραχμῶν.

**Πωλοῦνται εἰς ὅλας τὰς πόλεις τοῦ Κράτους, ὅπου ὑπάρχ
Τράπεζαι ἢ ὑποκαταστήματα Τραπεζῶν.**

Τὸ Ἡγουμ|λιον τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βαρνακόβης προκηρύττει ὅτι συνε
τῆς ὑπ' ἀριθ. 3521 Διαταγῆς τοῦ Διοικ. Συμβουλίου τοῦ Γενικοῦ Ἐκκλ. Ταμ
ἐπαναλαμβάνεται τῇ ὀγδόῃ ἐλευσομένου μηνὸς Σεπτεμβρίου ἐ. ἔ. ἡ δημοπρ
πρὸς ἐκμίσθωσιν τοῦ δικαιώματος τῆς ὑλοτομίας 5500 κυβικῶν μέτρων ξυλ
δρυὸς ἐκ τῶν δασῶν τῆς Μονῆς ὑπὸ τοὺς ὅρους καὶ τὰς ὑποχρεώσεις τῶν
ἀριθ. 878 καὶ 1019 διακηρύξεων τοῦ Ἡγουμ|λίου.

Ἡ δημοπρασία ἐνεργηθήσεται ἐν Λοιδωρικίῳ ἐνώπιον τοῦ κ συμβολ
γράφου Δωρίδος, ταὐτοχρόνως δὲ ἐν Ἀθήναις ἐνώπιον τοῦ συμβολαιογράφο
Δ. Βοζίκη ἀρξαμένη τῇ 9ῃ ὥρᾳ π. μ καὶ λήξασα τῇ 12ῃ τῆς μεσημβρίας
αὐτῆς ἡμέρας.

Τὸ Ἡγουμενοσυμβούλιον
Εὐγένιος Σερεντέλλος Ἡγ.
Ἱλαρίων Ἀλογοσκούφης, Ἰγνάτιος Καρανδρέ

***Τὸ Ἡγουμενοσυμβούλιον τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Μαυρονατίου
«ὁ Ἅγιος Γεώργιος»***

Διακηρύττει ὅτι κριθέντων μὴ ἱκανοποιητικῶν τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς
τὴν 14ην Ἰουλίου ἐ. ἔ. ἐνεργηθείσης ἐν Καρδίτσῃ καὶ ἐνώπιον τοῦ Συμβο
γράφου Κωνστ. Παπᾶ πλειοδοτικῆς δημοπρασίας περὶ ἐκποιήσεως ἀγρῶν
Μονῆς ἐν Σκλατάνῃ καὶ Βουνίστῃ ὁμωνύμων Κοινοτήτων τοῦ τέως Δήμου
φων, ἐπαναλαμβάνεται αὕτη τὴν 4ην Αὐγούστου ἐ. ἔ. ἐν Καρδίτσῃ καὶ ἐνώ
τοῦ αὐτοῦ Συβολαιογράφου Κ. Παπᾶ συμφώνως μὲ τοὺς ὅρους καὶ ὑποχρε
τῆς ἀρχικῆς διακηρύξεως κατατεθειμένης παρὰ τῷ αὐτῷ Συμβολαιογράφ
οἱ βουλόμενοι δύνανται νὰ λάβωσι γνῶσιν.

Ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Μαυρονατίου τῇ 17ῃ Ἰουλίου 1919

Τὸ Ἡγουμενοσυμβούλιον
Λουκᾶς Παναγιώτης, Νεόφυτος Δημητρίου, Δωρόθεος Μπαλατσὸς

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ: Ἐν Ἑλλάδι δρχ. 15.
» Ἐξωτερικοῦ δρχ. 20.
Ἕκαστον τεῦχος δρχ. 0.35.
Γραμματεύς: Δρ ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ ΠΟΛΑΚΗΣ

Διευθυντης ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΑΠΑΜΙΧ
Τακτικὸς Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστ
Γραφεῖα ἐν τῇ Ἱ. Μητροπόλει Ἀθ
Ὥρα ἐντεύξεων 5—6. μ. μ.